

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za Arheologiju

Ivana Lučića 3

Luka Štefan

**'MONETA REGIS PRO SCLAVONIA' IZ OSTAVE
MEKIŠ – ZGRUTI**

Diplomski rad

Mentorica:

doc. dr. sc. Ana Azinović Bebek

Zagreb, Kolovoz 2018.

UNIVERSITY OF ZAGREB

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Department of Archaeology

Ivana Lučića 3

Luka Štefan

**'MONETA REGIS PRO SCLAVONIA' FROM
MEKIŠ – ZGRUTI HOARD**

Master's Thesis

Mentor:

doc. dr. sc. Ana Azinović Bebek

Zagreb, October 2018.

Želio bih se zahvaliti Arheološkom muzeju u Zagrebu, a posebice djelatnicima Numizmatičkog odjela, cijenjenim kolegama dr. sc. Tomislavu Biliću, Miroslavu Nađu te dr. sc. Ivanu Mirniku, koji su mi omogućili uvid u ovaj jedinstven i, za Hrvatsku povijest važan, skupni nalaz. Zahvaljujući Vašem mentorstvu u proteklih nekoliko godina javila se zainteresiranost prema numizmatici, koja me na posljetku i dovela do pisanja ovog rada. Osobito bih se zahvalio svojoj dragoj mentorici, doc. dr. sc. Ani Azinović Bebek, koja mi je približila pojmove kasnosrednjovjekovne i ranonovovjekovne arheologije. Zahvalio bih Vam na neumornom vodstvu, odlascima na arheološka istraživanja i što ste me zaista naučili što znači biti arheolog. Za kraj, zahvalio bih se i svojoj obitelji na bezuvjetnoj podršci tijekom studiranja i pisanja ovog rada, osobito majci Eviti.

SAŽETAK

Pojam 'banovac' poznat je u literaturi još s kraja 19. i početka 20. stoljeća kad o ovom tipu kovanica prvi puta piše Ćiro Truhelka 1897. u svom djelu *Slavonski banovci: prinos hrvatskoj numismatici*. Od tada do danas o njima se pisalo sporadično, najčešće u obliku kratkih članaka i sinteza. Banski denari nastali pod namjesništvom bana Nikole Omodejeva tada još nisu bili poznati javnosti te su se, do otkrića ostave Mekiš – Zgruti, najčešće pripisivali razdoblju vladavine kralja Bele IV., odnosno smjestilo ih se čak stotinjak godina ranije. 'Banovce' iz ostave karakterizira loš i površni prikaz te razlike u tekstu za razliku od prijašnjih kovova, a koji će biti temeljitije analizirani u radu. Cilj rada je popularizirati i općenito podsjetiti na važnost ovog autonomnog slavonskog novca koji je služio kao sredstvo plaćanja na tom području tijekom 13. i 14. stoljeća te, prvenstveno gledajući ostavu Mekiš – Zgruti, rasvijetliti još jedan mali segment u stogodišnjem razdoblju kovanja banskog denara koji je poslužio kao temelj za nastanak današnje hrvatske kune.

Ključne riječi: banovac, Mekiš – Zgruti, kasnosrednjovjekovni kovovi, Nikola Omodejev, Slavonija, denarii banales, kovanice, numizmatika

SUMMARY

The term 'banovac' has been known in literature since the late 19th and the early 20th centuries, when Ćiro Truhelka published his capital work *Slavonski banovci: prinos hrvatskoj numismatici* in 1897. This type of coin has been sporadically described since that time, usually in the form of short scientific articles and syntheses. Denars produced under Duke Nikola Omodeii were not publicly known during that time. Rather, they were attributed to the reign of King Bela IV, almost 100 years before their actual time, until the discovery of the Mekiš – Zgruti hoard. Denars or 'banovci' from the hoard are characterized by a poor and superficially made obverse and reverse, and especially legend in contrast to previous mints, which will be thoroughly analysed in the paper. The overall aim of this paper is to remind the scientific and general public of the importance of this autonomous coinage from the region of Slavonia in Croatia which was used as a payment method in that area during the 13th and 14th centuries. Also, by taking into consideration the Mekiš – Zgruti hoard, this paper will give insight on just one small part of the hundred-year history of the minting of 'banovac' coins which in turn served as a foundation for the modern currency: the Croatian Kuna.

Key words: banovac, Mekiš – Zgruti, late medieval mints, Nikola Omodeii, Slavonia, denarii banales, coinage, numismatics

SADRŽAJ

1. UVOD	8
2. HISTORIOGRAFIJA	10
3. POVIJESNI PREGLED KOVANJA I KORIŠTENJA BANSKOG I HERCEŠKOG NOVCA U 13. I 14. STOLJEĆU	12
3.1. RAZDOBLJE RAZMJENE DOBARA I POČECI KOVANJA AUTONOMNOG NOVCA NA PODRUČJU SJEVERNE HRVATSKE	12
3.2. BANSKI DENAR: OD PAKRACA DO ZAGREBA	15
3.3. USTROJ KOVNICE I PRIKUPLJANJE POREZA OD SREDINE 13. DO POLOVICE 14. STOLJEĆA	19
3.4. VRIJEDNOST BANSKOG DENARA	23
3.5. POLITIČKI USTROJ SLAVONIJE DO 1325. GODINE	24
3.6. KRIVOTVORENJE	28
4. ANALIZA NOVCA IZ OSTAVE MEKIŠ - ZGRUTI.....	31
4.1. SLAVONSKI BANOVC IZ OSTAVE	33
5. ZAKLJUČAK	49
BIBLIOGRAFIJA	51
KATALOG NOVCA	60
KATALOG NAKITA.....	127

'Srednji nam se vijek čini tamnim, ograničenim, lakovjernim. I uistinu, onda se u svašta vjerovalo. Vjerovalo se svakom ukazanju, svakoj legendi, svakoj glasini, svakoj pjesmi, vjerovalo se u istinu i u krivo, u mudro i ludo, vjerovalo se u svece i vještice, u Boga i vraga. Ali se vjerovalo i u sebe... Srednji vijek nije bio mračan, srednji vijek bio je svijetao!' -Egon Friedell, *Kulturgeschichte der Neuzeit*

1. UVOD

Već od najranije ljudske povijesti postojala je trgovina, koja se temeljila na razmjeni dobara prouzrokovana podjelom rada, koja je pak bila uzrokom viškova proizvoda; najranije se mijenjala roba za robu (poput sirovina, stoke, poljoprivrednih proizvoda i sl.).

U razdoblju antike pojavio se prvi novac izrađen od plemenitih kovina poput zlata, srebra i bakra, zamijenivši tako nepraktičnu trampu, kojoj je osnovni problem bila nemogućnost određivanja točne količine robe koju je potrebno ponuditi za nešto drugo (npr. koliko je vreća nekih žitarica potrebno ponuditi za jednu životinju i sl.). Ovakav oblik razmjene zadržao se i na prostoru Hrvatske sve do 12. stoljeća, pri čemu je osnovno sredstvo plaćanja uz solide i, kasnije, hrvatske frizatike bilo i kunino krzno.

Od 13. stoljeća javlja se, pod vladavinom Bele IV., izuzetno kvalitetan i cijenjen novac u literaturi poznat pod imenom 'slavonski banovci'. Rađen od srebra s vrlo malim postotkom primjese zlata i bakra te svojim izuzetnim stilskim karakteristikama, u najranijoj fazi distribucije postaje veoma popularan i van granica današnjeg prostora Hrvatske. Zbog njegove vrijednosti, unutar granica Trojedinog kraljevstva je čak bilo zabranjeno plaćati stranim kovanicama.

S vremenom kvaliteta, a time i vrijednost banskog denara padaju, sve do njegova potpunog nestanka krajem 14. stoljeća. U prvoj četvrtini istog stoljeća, kralj Karlo Robert pokušava reformom vratiti izgublenu vrijednost ovome novcu i to za vrijeme namjesništva bana bez vlastite autonomnosti, Nikole Omodejeva, o čijem će novcu (denarima i obolima), koji je pronađen u ostavi Mekiš – Zgruti biti riječ u ostatku ovog rada. On naredbom kralja pokušava bezuspješno imitirati kvalitetan novac kakav se kovao pod Belom IV., što je vidljivo i na samim kovanicama – to će detaljnije biti pojašnjeno u poglavlju s analizom istih. Osim gubitka gotičkih natpisa, razlika je vidljiva i u jednostavnosti i 'nemarnosti' u izradi pojedinih kalupova, kao i prilikom samog kovanja. Tijekom analize pojavile su se i neke nedosljednosti i nepoznanice oko samih kovanica, vezane uz autore koji su ranije imali uvid u iste primjerke te će one također biti iznesene i detaljnije obrazložene u ostatku teksta. Primjer takvih nedosljednosti su jedna kovanica kovana za vremena banovanja Ivana Babonića i obol sa zasad još uvijek nerazjašnjenom pripadnošću. Za dva je 'banovca' moguće pretpostaviti da su rađeni u razdoblju bez vladavine bana ili krivotvorinama, koje su u razdoblju kasnog srednjeg i ranog novog vijeka bile česte.

Nikolini banski denari najvjerojatnije su se kovali u kovnici u Zagrebu, koja je bila središte slavonske financijske uprave unutar ugarskog kraljevstva u 14. stoljeću. Novce su pod upravom komornog grofa proizvodili monetari. Osnovne mjerne jedinice, kojima se određivala vrijednost banskih denara bile su marka, ferto i pensa.

Ostava je pronađena na mjestu gdje su u novije vrijeme pronađene kuće-zemunice, odnosno srednjovjekovno selo s kraja 11. do sredine 16. stoljeća. Prilikom otkupa 1967. godine, ostava je uz veći broj banskih denara sadržavala i par sljepoočničarki i pečatno prstenje. Novac, kao važan dio inventara ostave, nikada nije detaljnije bio proučen. Ovim se radom stoga nastoji rasvijetliti još jedan mali segment u stogodišnjem razdoblju kovanja banskog denara, novca koji je bio i još uvijek jest dokazom autonomnosti slavonskog društva. Novca kojeg punopravno možemo smatrati pretečom današnjeg sredstva plaćanja u Hrvatskoj: kune.

2. HISTORIOGRAFIJA

Iako je literatura, kao i povijesni izvori o 'banovcima' podosta oskudna, tijekom stoljeća neki od autora ipak posvećuju pažnju ovom izuzetno lijepom i popularnom novcu, koji je ujedno bio dokazom autonomnosti prostora Hrvatske i Slavonije.

Hrvatski povjesničar Pavao Ritter Vitezović (1652. – 1713.) prvi piše o 'banovcima' u svom djelu *Banologija*, poglavlje *De banali moneta*, kojeg je na hrvatski preveo 1863. godine Ljudevit Gaj.

Diastribe in dissertationem historico-criticam de S. Ladislao rege Hungariae je djelo jezuita Cl. Praya iz 1747., s najstarijim spomenom naziva korištenih za njih: moneta grička, gradečka i banska (Korčmaroš 1998: 90-91). I u Leipzigu je godinu dana kasnije objavljen rad *Antique, medievallis aetas* autora poznatog pod imenom Murator s opisima i crtežima 'banovaca', kao i prvim poznatim pokušajima dešifriranja sigli (Korčmaroš 1998: 91). O prikazima i grbovnim oznakama na 'banovcima' piše 1766. još jedan jezuit: Franciscus Carolus Palma (Korčmaroš 1998: 91).

Iako važna za proučavanje ovog novca, autori prethodnih djela nisu uživo proučavali same kovanice. Među prvima to čini Baltazar Adam Krčelić u drugoj polovici 18. stoljeća, pokušavajući također dešifrirati sigle i pripadnost pojedinih emisija (Korčmaroš 1998: 91). Isto radi i franjevac Matija Petar Katančić, samoprozvani *Panonicus* (1750. – 1825.) u djelu *Denarius banalis – illustratum per Mathiam Petrum Katancsich* (Korčmaroš 1998: 92). Preciznim precrtima legendi i točnim opisima kovanica, te znanstvenim i stručnim pristupom zadaje temelj hrvatskoj nacionalnoj numizmatici (Korčmaroš 1998: 92). Također pokušava protumačiti sigle te prvi donosi podatke o novčanoj stopi i težini denara (Korčmaroš 1998: 92).

Pišući o banskom denaru, zanimljivu pretpostavku navodi i početkom 19. stoljeća St. Schönvisner, koja će biti iznesena u poglavlju s analizom kovanica iz ostave Mekiš – Zgruti. U drugoj polovici istog stoljeća (70-ih godina), J. Weszerle objavljuje rad s prikazima 35 denara i obola smatrajući ih kraljevskim provincijalnim novcem (Korčmaroš 1998: 93).

Ovom tematikom su se bavili i neki drugi strani autori poput J. Ruppa, F. Rómera, K. Érdya i I. Dobóczkya (Korčmaroš 1998: 93).

Bez sumnje, najznačajnije i kapitalno djelo o slavonskim banskim denarima piše Ćiro Truhelka 1897. godine pod nazivom *Slavonski banovci: prinos hrvatskoj numismatici*. Zahvaljujući

dostupnim izvorima i materijalu, uspijeva napraviti svojevrsnu kronologiju i sistematizaciju ovog novca. Iako je ovo djelo danas zastarjelo te pojedini podaci nisu više točni, ono je ipak temelj za svako daljnje proučavanje i analizu 'banovaca'. Istovremeno Truhelki i F. C. Nuber objavljuje svoj *Prinos kronologiji slavonskih banovaca*.

I osnivač Hrvatskog numizmatičkog društva, Ivan Rengjeo, odlučio je uvrstiti ove denare u svoj *Corpus der mittelalterlichen Münzen von Kroatien, Slavonien, Dalmatien und Bosnien* 1959. godine.

Kasnije o njima još pišu B. Hóman i L. Nagy, a proučavanju 'banovaca' numizmatičke zbirke Arheološkog muzeja u Zagrebu posvetili su se uz, već prije spomenute velikane (Truhelke, Nubera i Rengjea), David Michael Metcalf te u novije vrijeme Ivan Mirnik i mnogi drugi. No, to su najčešće kraća djela u obliku članaka i rasprava, koja se baziraju na već prije spomenutom Truhelkinom radu.

3. POVIJESNI PREGLED KOVANJA I KORIŠTENJA BANSKOG I HERCEŠKOG NOVCA U 13. I 14. STOLJEĆU

3.1. RAZDOBLJE RAZMJENE DOBARA I POČECI KOVANJA AUTONOMNOG NOVCA NA PODRUČJU SJEVERNE HRVATSKE

Stari Rimljani kovali su novac od plemenitih kovina: bakra, srebra i zlata. Padom Zapadnog rimskog Carstva zapadna Europa nazaduje te sve do 9. stoljeća u većoj mjeri dominira robna razmjena (Rawlings 1966: 4; Križan 2010: 6). Novac Istočnog rimskog Carstva počinje se širiti te postaje europskim standardom (Križan 2010: 6; Metcalf 1965: 2). Tada (u 9. stoljeću) počinje kolati bizantski i karolinški zlatni novac, no u ovo vrijeme na našim prostorima on je još uvijek prisutan u maloj količini, jer je sredstvo plaćanja često bilo i kunino krzno, pa novac na kontinentu dolazi u optjecaj puno kasnije nego li na Jadranu (Križan 2010: 6; Dukat i Mirnik 2005: 125). Taj je novac stiliziran i nezgrapan, bez reljefno-realističkog profila (Bakota 1970: 3). No, unatoč svom izgledu, smatrao se svjetskim novcem do dinastije Komnena (Bakota 1970: 4).

U srednjem vijeku novac se stavljao i u grobove, gdje je imao ulogu popudbine za zagrobni život, što ukazuje da su se u ovom periodu još uvijek zadržali i neki poganski običaji, a često je rimski novac bio probušen i u funkciji nakita (Dukat i Mirnik 2005: 122; Mirnik 2008: 126). Takav oblik ukrašavanja tradicionalno je vidljiv i na slavonskoj narodnoj nošnji (Dukat i Mirnik 2005: 122). Kovanice su često, zbog simbola prikazanih na njima, služile kao sredstvo religijske i političke propagande (Benažić 2001: 74; Bakota 1970: 4).

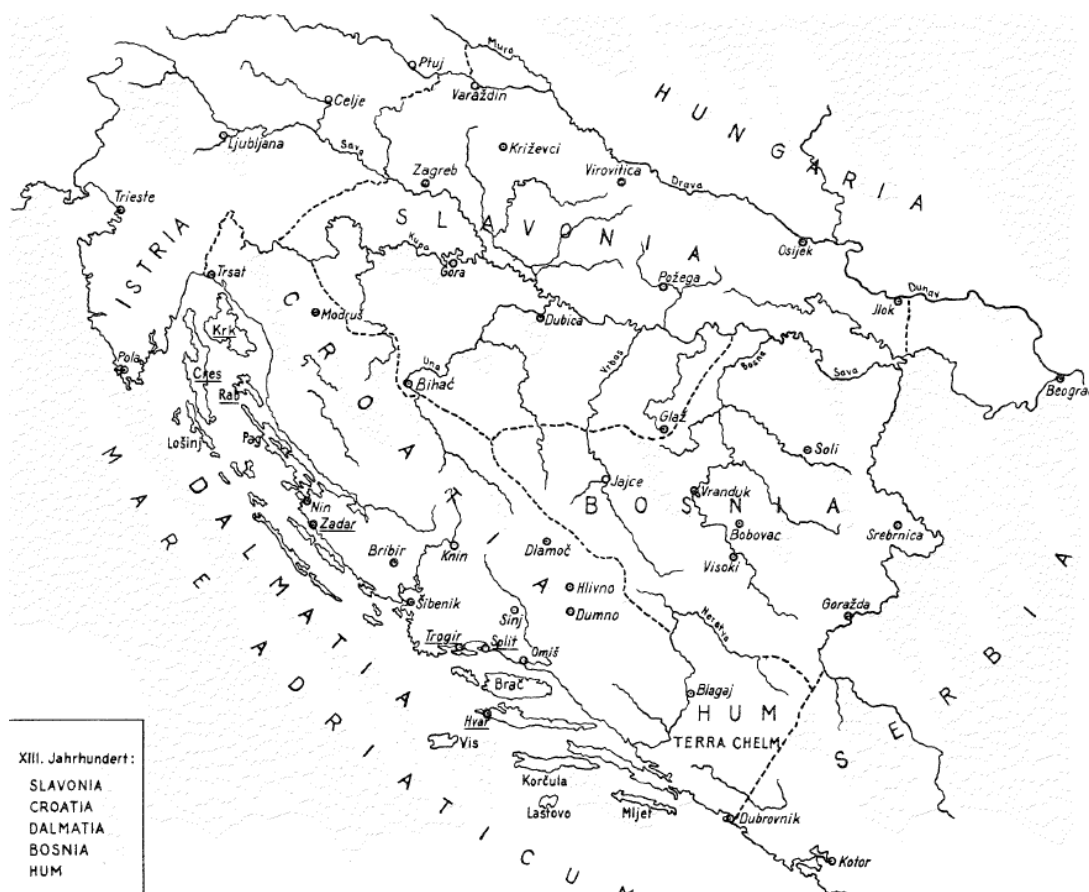
Prva osoba, koja na području Panonije počinje kovati srebrni novac s kršćanskim motivima, bio je ugarski kralj Stjepan I. (1000. – 1038.) (Mirnik 2008: 126). Ti novci javljaju se u grobovima bjelobrdske kulture (Mirnik 2008: 126). Tijekom 11. i 12. stoljeća, u doba narodnih vladara, kao sredstvo plaćanja na ovim prostorima koristi se ovaj novac češće, pa čak i nekovano zlato i srebro, što znači da Hrvati nisu imali vlastite kovove (Truhelka 1897: 1, Dolenec 1981: 11; Rengjeo 1977a: 28).¹ Neobrađeni plemeniti metali su se vagali kod plaćanja, a mjerna jedinica nazivala se libra, koja je iznosila 327,45 grama (Bakota 1977: 18; Dolenec 1981: 11).² Nedostatku kovanog novca pridonosilo je i nerazvijeno rudarstvo (Bakota 1977: 17). Regalno pravo rudarenja pripadalo

¹ Prvi dokument o prelasku Hrvata na monetarni sistem javlja se 1033. godine (Korčmaroš i Mirnik: u tisku).

² Primjer ovakvog plaćanja nalazi se u Trpimirovoj povelji iz 852. godine, kojom od nadbiskupa Petra za izgradnju samostana dobiva 11 libara srebra (Bakota 1977: 18).

je isključivo vladaru, osim u slučajevima da isti, uz značajan udio u prihodima, ne ustupi to pravo nekom pojedincu (Truhelka 1897: 2-3; Mirnik 2006: 101). Kraljevska je blagajna tada imala dvije vrste dohodaka: redovne i izvanredne (Bakota 1977: 18). Redovni su se sastojali od poreza, darova i globa, dok su izvanredni podrazumijevali carine, plaćanje danaka za slobodnu plovidbu i sl. (Bakota 1977: 18).

Za narodnih vladara je i pojam *Sclavonia* označavao puno širi prostor³, a nakon njihova izumiranja dijeli se na tri administrativno različita područja: Hrvatsku, Slavoniju i Dalmaciju (Karta 1.) (Truhelka 1897: 6; Dolenec 1979: 7). Do početka 13. stoljeća postojao je samo jedan ban, koji je vladao čitavim područjem, a od vladavine kralja Andrije II. svaka cjelina dobiva svog namjesnika (Truhelka 1897: 6).

Karta 1. Prostor Hrvatske u 13. stoljeću (Rengjeo 1959)

³ Na sjeveru granica prati tokove rijeka Mure, Drave i Dunava sve do Iloka, odakle djelom prati tok rijeke Save te se nastavlja kroz područje današnje BiH preko Glaža do Bihaća. Odatle granica prolazi u blizini Modruša te prati Žumberačko gorje sve do rijeke Mure.

Krajem 12. i u prvoj polovici 13. stoljeća počinje se javljati novac zapadnih i sjeverozapadnih zemalja (Venecija, Akvileja, Friesach...) (Korčmaroš 1994: 50). Između 1125. i 1135. godine počinju se kovati frizatici⁴ prvo se šireći jugoistočno slijedeći put prema Akvileji, odakle nastavljaju put prema Sloveniji i Istri, a zatim na prostore Slavonije, sjeverne Srbije pa čak i Sirije (Metcalf 1965: 64 - 65). Sastojali su se od manjih monetarnih jedinica srebrenih *pfenninga* i njihovih polovica (Metcalf 1965: 65). Frizatike najčešće kuju crkveni dostojanstvenici te se na njima nalazi kršćanska ikonografija (Mirnik 2008: 127). Ivan Mirnik ih smatra primjercima minijature romaničke skulpture (Mirnik 2008: 127). Na licu tog novca obično bi se nalazili polumjesec i zvijezda ili poprsje hercega ili kralja, dok su se na naličju nalazili crkvena pročelja, križevi i sl. (Mirnik 2008: 128). U 12. stoljeću se na području Njemačke još kuju i brakteati, pa i njih nalazimo na našim prostorima (Mirnik 2008: 128). Prije nego li je banski denar došao u optjecaj, od hercega Andrije (1196. – 1204.) hercezi i banovi kuju tanke srebrne novce slične frizaticima, koji nalikuju ugarskim kovovima sa starohrvatskim grbom na licu: zvijezda i polumjesec (Mirnik 1981: 15; Križan 2010: 8).⁵

Od hercega Bele (1220. -1226.) javljaju se tzv. hrvatski frizatici (Slika 1.), novac nastao po uzoru na novce salzburških nadbiskupa, koji ga zbog odlične kakvoće srebra kuju do polovice 14. stoljeća (Križan 2010: 8; Mirnik 1981: 15; Rengjeo 2011: 179). U povelji Andrije II. iz 1217. zabranjuje se kolanje kraljevskog novca na prostoru vladavine hrvatskog bana te se određuje kazna od 40 dana zatvora u slučaju kršenja iste (Krasnov 1980: 7). To se provodi do polovice 14. stoljeća i dodatno potvrđuje autonomiju slavonskog prostora (Krasnov 1980: 7).

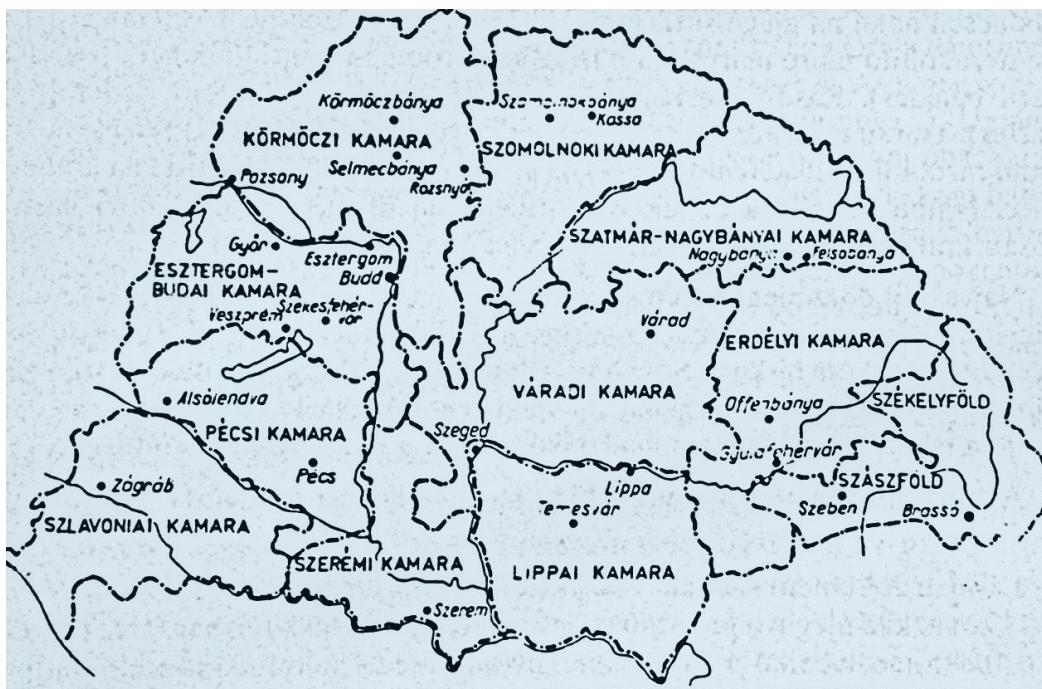
Slika 1. Hrvatski frizatik (Rengjeo 1959)

⁴ Dobivaju naziv po gradu Friesachu u Koruškoj (slovenski Breže), a kovani su pod nadzorom salzburških nadbiskupa, koji su bili u posjedu utvrde unutar tog grada (Mirnik 2008: 127; Pogačnik 1973: 1; Probszt 2011: 124).

⁵ Natpis koji se nalazio na njima glasio je ANDREAS D(ux) CR(oatie).

3.2. BANSKI DENAR: OD PAKRACA DO ZAGREBA

Polovicom 13. stoljeća javlja se novi, kvalitetniji novac, Slavonski 'banovci' (Križan 2010: 7-8; Dolenec 1982: 4; Rengjeo 2011: 180), iznimno cijenjen zbog svoje čistoće i ljepote, koji uzrokuje pad vrijednosti frizatika i njihov nestanak s hrvatskog područja za uprave hercega Kolomana pod Kraljom Belom IV. (1235. – 1270.).⁶ Termin 'banovac' nije najtočniji jer označava osobu podbana. U izvorima se spominju kao denari, pa će se u ostatku teksta upotrebljavati taj termin. Prema Metcalfu, produkcija im započinje zbog ekonomskog prosperiteta Zagreba i trgovine s Njemačkim područjem (Metcalf 1965: 165). Tako se formirala nova monetarna provincija (*coinage-province*) te oni postaju individualnom tvorevinom bez oponašanih uzora (Metcalf 1965: 66). Povlastice i statusi slobodnih gradova, koje pojedina naselja dobivaju već početkom 13. stoljeća (npr. Varaždin) također idu u prilog razvoju banskog denara, kao autonomnog sredstva plaćanja na području današnje sjeverne i istočne Hrvatske (Metcalf 1978: 46). Unutar ugarskog kraljevstva postojalo je desetak financijskih uprava (Karta 2.), koje su morale osigurati dovoljnu količinu novca na svom području (Korčmaroš 1992: 38).

Karta 2. Financijske uprave 14. stoljeća (Korčmaroš 1992)

⁶ Točna godina nije poznata.

Hercezi i banovi od samih početaka imaju pravo kovanja vlastitog novca (*Ius cudendae monetae*), no nejasno je je li im ono dodijeljeno od strane kralja, ili su to pravo sami prisvojili (Truhelka 1897: 4). To pravo pokušava se zaštititi različitim aktima jer nije postojalo definiranih zakona, već samo običajno pravo (Korčmaroš 1994: 51). Kralj je priznavao to pravo još u doba kada su se kovali tzv. 'hrvatski frizatici', što potvrđuje i povelja Andrije II. iz 1217. godine, koju kasnije prisvajaju i ostali vladari (Truhelka 1897: 4).

U povelji Bele IV. iz 1256. godine vidljivo je da banovi kuju novac kao kraljevi zastupnici i to u kovnici *vltra Dravam* (*camera de vltra Drava*) (Truhelka 1897: 5; Križan 2010: 5; Herman Kaulić 2006: 10). Ovdje je vjerojatno riječ o kovnici u Pakracu, koja se još naziva i *camera de Puchruch*, a poznata nam je kao najstarija kovnica hrvatskog autonomnog novca: banskog denara (Truhelka 1897: 8; Herman Kaulić 2006: 10). Zbirka povijesnih izvora ostrogonске nadbiskupije (*Monumenta ecclesiae Strigoniensis*) pruža nam dokaz da se kovnica nalazila na prostoru današnjeg grada (Križan 2010: 6).⁷ Ovim dokumentom nastoji se riješiti spor između ostrogonskog nadbiskupa i zagrebačkog biskupa oko kovnice, pa se tako spominju imena bana Stjepana i Benedikta, kanonika zagrebačke biskupije, koji je ujedno i njen upravitelj (Benković 2006: 9). Sukobi navedenih biskupija bili su česti zato što se Pakrac nalazio na rubnom i spornom području, bez utvrđenih granica, pa bi i to mogao biti jedan od razloga kasnijeg premještanja kovnice u Zagreb (Herman Kaulić 2006: 14). Tijekom 13. i 14. stoljeća, Zagreb se razvija u jak privredni centar Slavonije, što također uvjetuje njeno preseljenje (Kampuš 1981: 10). Križan pronalazi dvije povelje pisane istog dana, gdje se u jednoj spominje kovnica u Pakracu, a u drugoj prekodravska kovnica, navodeći da je problem nastao vjerojatno kada je Tadija Smičiklas u svoj *Codex Diplomaticus* odlučio uvrstiti potonju, a ne obje pa je istu citirala većina autora tijekom vremena (Križan 2010: 6). Prema Ćiri Truhelki, te je godine ban cijele Slavonije Stefan (Stjepan) Guth-Keled (*banus totius Sclavoniae*) osnovao pakračku kovnicu te je tek tada krenula produkcija 'banovaca' (Truhelka 1897: 25; Mirnik 2006: 103; Pandžić 1987: 63-64). Rengjeo smatra da do kovanja banskog denara dolazi već 1237. godine, a ovu snažnu utvrdu (Slika 2.) u 'državnom posjedu' od 1238. godine drže Templari pa je ona bila primjerena lokacija za smještaj slavonske kovnice, osobito uzme li se u obzir da se ovaj viteški red naziva kraljevim bankarima (Križan 2010: 10-11; Herman Kaulić 2006: 11). Oni već u 12. stoljeću dobivaju posjede u Slavoniji i

⁷ Grad Ostrogon je današnji Esztergom u Mađarskoj, koji je do Bele IV. bio prijestolnica Kraljevstva (Križan 2010: 12).

Dalmaciji, dok ih nisu naslijedili Ivanovci početkom 14. stoljeća (Herman Kaulić 2006: 12). Isto tako, Pakrac je u srednjem vijeku bio na raskrižju važnih prometnica, ali i na granici hrvatskog i ugarskog dijela Kraljevstva (Križan 2010: 13).⁸ Jedna od pretpostavki jest da se kovnica nalazila unutar Spahijskog podruma⁹, što, uzmemo li u obzir njenu vrijednost i važnost, ne bi bilo primjereno (Benković 2006: 6). Vjerojatnije je da je bila smještena unutar zidina (Benković 2006: 6). Iako možemo reći da su za bana Stjepana rađeni najkvalitetniji slavonski denari, prihvatimo li 1237. godinu kao vrijeme kada se počinje kovati ovaj novac, dotični ban ne bi mogao biti osnivač kovnice u Pakracu.

Slika 2. Rekonstrukcija pakračke utvrde (autor: Radovan Devlić; Benković 2010: 98)

⁸ Točnije, grad se nalazio na granici požeške i križevačke županije, odnosno zagrebačke i pečuške biskupije (Križan 2010: 13).

⁹ Građevina nepoznate starosti za koju se smatra da je bila kovnica ili samostan Ivanovaca s potencijalnim grbom kovnice ispod istočnog ulaza (Herman Kaulić 2006: 20).

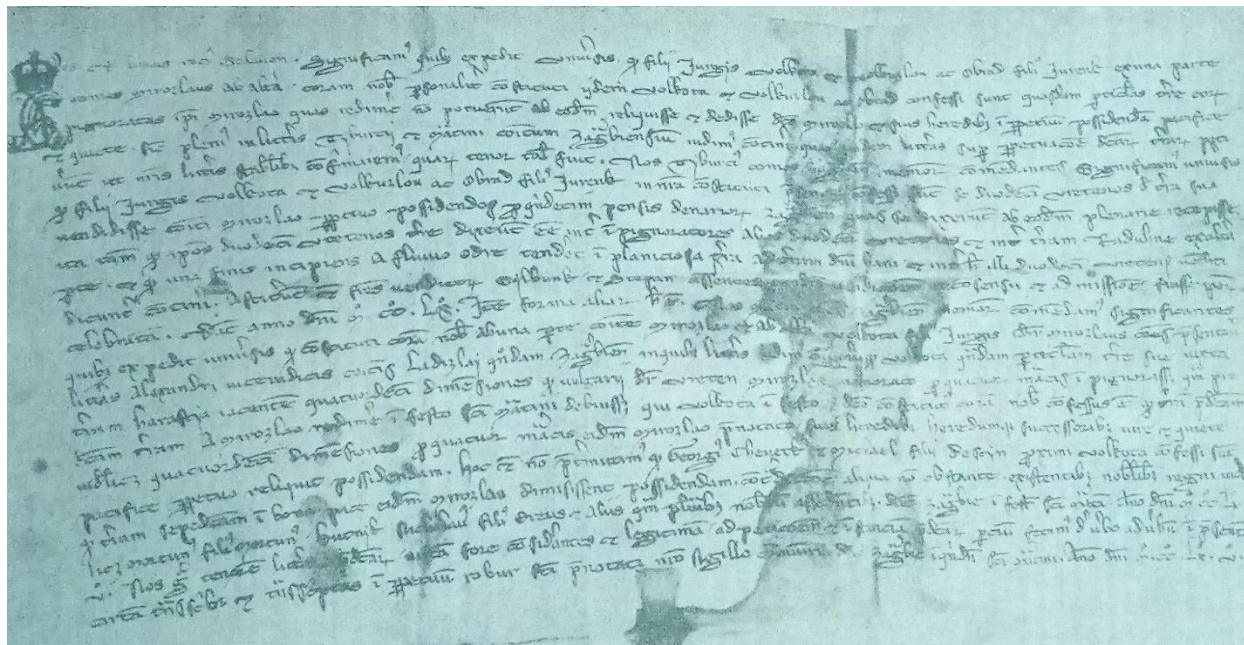
Novac se po prvi puta spominje u povelji istog vladara iz 1258., gdje je navedeno da Grič mora banu platiti *census* u iznosu od 200 penza *monete ususalis* (Truhelka 1897: 6). Potvrdu o tome da se pod ovim nazivom krije banski novac, nalazimo u kraljevskoj povelji iz 1266. godine, kojom je određeno Zagrepčanima da vojvodi Beli moraju plaćati 40 maraka *in usuali moneta, cujus ducente pensae valorem quadraginta marcarum contingunt*, što znači da su navedene kovanice imale istu vrijednost kao banski denar, obzirom da se računalo 5 penza ili 200 denara na jednu marku (Truhelka 1897: 25; Rengjeo 1977b: 44). Isto tako, isprava je zbog 'običnog' ili 'uobičajenog novca' još jedan dokaz, koji ide u prilog tome da su banovci kovani i prije provale Tatara, oko 1237. godine (Herman Kaulić 2006: 11).¹⁰ Ubrzo je kovnica preseljena u Zagreb (*camera Zagrabiensis*)¹¹, gdje, prema povelji zagrebačkog župana Tiburcija, radi već 1260. godine, a novac se naziva *denarii zagrabienses* (Slika 3.) (Truhelka 1897: 9; Mirnik 1981: 15; Pandžić 1982: 6).¹² Metcalf tvrdi da se već 1237. nazivaju ovim imenom, što uzmemo li u obzir vrijeme selidbe kovnice nije moguće (Metcalf 1965: 147). Prema Truhelki i Dolenecu, kovnica je do polovice 14. stoljeća bila smještena u Donjem gradu nakon čega seli na Grič, a novci dobivaju naziv *denarii Grechenses* (grički denari) (Truhelka 1897: 9, Dolenec 1979: 7). Čest naziv je i *denarii banales* (banski denari), koji se prvi puta javlja 1269. godine (Mirnik 1981: 15-16; Mirnik 2008: 135). Polovicom 14. stoljeća kralj Karlo I. Robert odlučio je kovnicu davati u godišnji najam, koji je iznosio 300 maraka (Smajlagić 2004: 149). Točan datum prestanka rada kovnice nije poznat (Mirnik 1981: 16). Zadnji joj je spomen iz 1384. u listini kraljice Marije, kada se u njoj više ne kuje banski, već kraljevski novac (Mirnik 1981: 16). U izvorima između 1332. i 1337. nalazi se i naziv *denarii vercenses/ denarii verocenses*, što ukazuje na mogućnost da se kovnica kasnije nalazila i u Virovitici (Truhelka 1897: 9; Mirnik 2006: 103). I u Sirmiju su se vjerojatno, uz ugarski novac kovalе i varijacije 'banovaca' (Metcalf 1965: 67). Centar njihove cirkulacije bio je Zagreb i zapadna Slavonija odakle se šire na prostor rijeke Une i donje Bosne (Metcalf 1965: 67). Taj prijelaz na prostor južno od Save zbio se negdje u 14. stoljeću (Metcalf 1965: 67, 159). Na sjeveru

¹⁰ Tatari 1242. godine pustoše Zagreb, nakon čega su njegovi stanovnici iz vlastitih sredstava odlučili sagraditi utvrđeno naselje na brežuljku Grič (*de monte Grech*) zbog čega naselje dobiva status slobodnog kraljevskog grada (Kampuš 1982: 8-9).

¹¹ Spominje je kralj Andrija III. 1294. godine: ... *cameram nostram de Zagreb...* (našu kovnicu u Zagrebu) (Mirnik 1981: 16).

¹² Spominju se u ispravi, gdje grof Miroslav kupuje 14 vretena zemlje za 15 pensa: '*se duodecim vretenos de terra sua vendidisse comiti Mirozlao perpetuo possidendos pro quindecim pensis denariorum zagrabiensium...*' (Mirnik 2008: 135).

se šire prema Panoniji i Transilvaniji, dok u Sloveniji nema nalaza ovog novca (Metcalf 1965: 67).¹³ Posebno je zanimljiv i naziv *denarii Gurches*, za koje se smatra da su dobili ime prema monetaru i komornom komesu iz 1323. koji ih je kovao (*Ladislavs Gurches*). S obzirom na to da da se radi o razdoblju kada se kuju novci pod banom Nikolom Omodejevim, nije isključena mogućnost da se upravo novac, koji je tema ovog rada i koji je obrađen u idućem poglavlju, nazivao i tim imenom.

Slika 3. Povelja iz 1260. godine u kojoj se prvi puta spominje naziv 'denarii zagrabienses' (Pandžić 1982: 7)

3.3. USTROJ KOVNICE I PRIKUPLJANJE POREZA OD SREDINE 13. DO POLOVICE 14. STOLJEĆA

Banska komora (*camera banalis*), koja se kasnije podrazumijeva u spisima pod pojmom kovnica, bila je vrhovna financijska oblast u zemlji (Truhelka 1897: 8; Križan 2010: 9). U Slavoniji je postojala jedna komora, koja je mijenjala svoje sjedište ovisno o sjedištu bana (Truhelka 1897: 8). Osim kovanja novca bavila se prikupljanjem poreza i ostalih davanja koja pripadaju kruni (Križan

¹³ Jedan denar Ladislava IV. (1272. – 1290.) pronađen je ispod bazilike sv. Petra u Rimu, gdje je već tada bilo hodočasničko središte (Mirnik 2008: 131; Mirnik 1994: 235).

2010: 12; Korčmaroš 1992: 38). Nije neobično da se porez mogao plaćati i u kuni¹⁴, pa se tada nazivao marturina¹⁵ ili kunovina (Benažić 2001: 75; Klaić 1904: 117). Ovaj oblik daće prema zagrebačkoj biskupiji spominje se već u ispravi kralja Emerika iz 1199. godine (Klaić 1904: 116). Početkom 13. stoljeća kunovina se spominje i u zlatnoj buli, kojom plemstvo zahtjeva plaćanje daće u frizaticima na način na koji se to činilo za vrijeme kralja Kolomana (Klaić 1904: 154-155).¹⁶

Prema Ivanu, arhiđakonu Goričkom, u 14. stoljeću jedna kuneća koža je vrijedila 17 denara (Benažić 2001: 75). Često se koristila kao podstava za odjeću plemića (Klaić 1904: 124). U svom dijelu *Statuta capituli Zagradiensis* arhiđakon Ivan izdvaja posebno poglavlje, koje govori o navedenom porezu, a koji su kmetovi morali plaćati Kaptolu (Klaić 1904: 123-124). Ovakav oblik plaćanja bio je stabilniji jer, za razliku od metalnog novca, nije bio podložan promjeni unutarnje vrijednosti (Benažić 2001: 77). Da se kožama različitih zvijeri (osobito kuninim) plaćao danak već polovicom 9. stoljeća na prostorima kojima su obitavali Slaveni, saznajemo iz najstarijeg ruskog povijesnog zapisa, *Nestorove kronike* (Klaić 1904: 127-128).¹⁷

Marturina se ubirala u sljedećim županijama, koje su ujedno obuhvaćene pojmom *tota Sclavonia*: Varaždinska, Križevačka, Zagrebačka, Podgorska, Gorička, Dubička, Virovitička, Požeška, Garešnička i Vukovska, zatim Zaladska, Šimeška, Baranjska, te bosanske oblasti Dolnji krajevi, Usori i Soli (Klaić 1904: 184). Ubirali su je posebni činovnici zvani *collectores marturinum*, i to oko Martinja (Klaić 1904: 184, 189).

Na čelu komore se nalazio komorni grof (*comes camerae*), koji je ispod sebe imao činovnike (*officiales camerae*) (Truhelka 1897: 10; Križan 2010: 9). Komorni grof je bio direktno odgovoran banu, koji je pak raspolagao kovničkim prihodima i oslobađao pojedince od plaćanja dobiti (Kampuš 1981: 11). Monetar (*monetarius*) je bio tehnički upravitelj kovnice i jamčio je težinu i vrijednost proizvedenog novca (Truhelka 1897: 10; Križan 2010: 9). Nekovano srebro, alat za kovanje i kalupovi (*cunei*) spremali su se u škrinje, koje bi potom bile zaključane i zapečaćene, te

¹⁴ Zanimljivo je da kuna nije bila cijenjena samo zbog svog krzna. Ovu se životinju često nastojalo pripitomiti za lov na kuniće i zečeve (Benažić 2001: 85).

¹⁵ Marturina (lat. *Martes, martha, martor, mardarius, mardolum, mardor*) – riječ u latinski dolazi iz germanskih jezika, pojavivši se prvi puta još u 11. stoljeću. Klaić navodi da se u klasičnom latinskom jeziku kuna naziva *maelis* ili *meles* (Klaić 1904: 125-126).

¹⁶ *Marturinae iuxta consuetudinem a Colomano rege constitutam solvantur.*

¹⁷ Iz tog se razloga i u Rusiji za kovani novac ustalio naziv *kuny*, a čak je moguće da se od njihovih koža izrađivao i sam novac (Klaić 1904: 128-131).

se jedan ključ nalazio kod samog bana (Truhelka 1897: 10, Mirnik 2008: 131). Kalupove su najčešće izrađivali priučeni graveri te je izgled kovanice u velikoj mjeri ovisio o njihovoj spretnosti, ali i brzini trošenja iste (Dobrinić 1993: 53).¹⁸ Učestala promjena kalupa tako uvjetuje različitim varijantama prikaza i natpisa na novcu.

Uobičajeno je bilo kovati novac od Martinja do kraja godine (Truhelka 1897: 11; Križan 2010: 9). Tada bi i posebni mjenjači izlagali novac na trgovima, kako bi puk mogao zamijeniti svoj stari novac za novi (Truhelka 1897: 11). Nakon toga bi se stari kovovi proglasili nevažećima (Truhelka 1897: 11). Pojedinaac bi tako za dvije nove kovanice, morao dati tri stare te je tako komora imala značajan prihod u srebru (Truhelka 1897: 11; Benković 2006: 6). Takav prihod od redovnog i obaveznog otkupa novca nazivao se *lucrum camerae* te je u njega spadao i trgovački porez (Truhelka 1897: 11).

Komorni grofovi su, ako bi se posumnjalo da netko krije stari novac, imali pravo na premetačinu (Truhelka 1897: 11). Prvi oblik ovakve daće nazivao se *collecta septem denariorum*, gdje se po kućanstvu moralo izdvajati 7 denara godišnje (Klaić 1904: 179-180). Često iznos poreza ovisio je i o veličini imanja, pa je tako za jednu kuriju isti iznosio 300 denara, a za njenu polovinu 150 (Kampuš 1982: 11). Od plaćanja su bili izuzeti gradski sudac, prisežnik i bilježnik, a oni koji nisu mogli izvršavati tu dužnost ostali bi bez imovine (Kampuš 1982: 11).

Upravo zbog konstantne zamjene novca, on vremenom postaje sve lošiji, stoga Andrija III. pokušava dokinuti lukrum tako da digne porez u iznosu ¼ marke (Truhelka 1897: 12). To uspijeva tek njegovom nasljedniku na prijestolju, Karlu I. Robertu, koji poveljom od 6. siječnja 1323. godine reformira novčani sustav ukinuvši lukrum, a uvodi porez na zemlju kako bi se nadoknadio gubitak koji u tom slučaju ima kovnica (Truhelka 1897: 12). Svaki slobodni građanin je tada morao izdvajati ukupno 21 denar za porez, od kojih je 12 iznosila marturina, 7 lukrum, a 2 denara su išla porezniku (Truhelka 1897: 14). Marturina (kunovina) se dizala s vremenom, sukladno padu vrijednosti kovanog novca (Vukušić i Pandžić 2007: 76).

Banovi Stjepan i Ivan Babonić nastojali su od crkve utjerivati dohodak i poslušnost, stoga 1318. godine kralj naređuje da vojvode i banovi moraju redovno isplaćivati biskupiji desetinu svih

¹⁸ Na ovaj način izrađivani su vjerojatno kalupovi za frizatike i njihove nasljednike, banovce.

marturina (Vukušić i Pandžić 2007: 79).¹⁹ Određeni prihod dolazio je i od stranih trgovaca, koji su ulaskom u zemlju morali platiti tridesetinu na uvezenu robu (Vukušić i Pandžić 2007: 75). Istom poveljom Karlo određuje da se kuju denari s 1/8 bakra, u težini starih banovaca kakve je kovao ban Stjepan (1248. – 1259.) za Bele IV. (Truhelka 1897: 16; Korčmaroš 1994: 55).²⁰ Banski denar se, dakle, nikada nije kovao od čistog srebra, već je sadržavao i bakar čiji se omjer, ovisno o političko – gospodarskoj situaciji, mijenjao (Truhelka 1897: 36). Isto tako, kralj državnu komoru predaje u ruke komesu Heysu, zatim, već prije spomenutom Ladislavu Gurchesu, bratu varaždinskog biskupa Emerika, Petru Peuldre Jasrechu i Josipu (Truhelka 1897: 16).

Truhelka, ne poznavajući numizmatički inventar ostave Zgruti, naziva ovaj novac ugarskim, nastao po uzoru na banski.²¹ Nadalje, Truhelka navodi da su ove kovanice poznate i pod imenom *denarii antiqui*²², naziv koji se spominje i u Listini čazmanskog Kaptola iz 1307. godine za denare kovane u vrijeme bana Stjepana (Truhelka 1897: 16).

Za razliku od velikaša, kmetovi su, prema Statutu zagrebačkog Kaptola, bili obvezani na težački rad, a plaćeni su bili u jelu i dnevnicu od pola denara (Vukušić i Pandžić 2007: 76).

Unatoč novčanoj reformi, od početka vladavine Karla I. Roberta, banovcima se ne uspijeva vratiti stari sjaj te do početka banovanja Mikca on postaje likovno najslabiji novac (Rengjeo 1958: 7.).

Posebnim kraljevskim povlasticama lukrum je mogao biti oprošten, što je vidljivo iz povelje nastale 1333. kada kralj, kako bi im zahvalio na ratnim zaslugama, građane Zagreba istog oslobađa (Truhelka 1897: 14).

¹⁹ Zagrebačka biskupija smatrala se jednom od najvećih u Europi početkom 14. stoljeća, a na čelu joj je bio biskup Augustin Kažotić. On je sudjelovao u rješavanju zamršenih velikaških sporova, pa tako i onog između Babonića s crkvom oko Medvedgrada (Vukušić i Pandžić 2007: 80, 100).

²⁰ *...bonos novos denarios scilicet oct/ave combust/ionis per totum regnum nostrum ad pondus denarium banalium antiquorum quos Stephanus banus tempori domini Bele regis... cudi fecerat...*

²¹ Svoje kapitalno djelo *Slavonski banovci* Truhelka objavljuje 1897., kada ostava Zgruti još nije bila pronađena (otkrivena je tek polovicom 20.st.)

²² Spominju se u odluci pečuškog nadbiskupa iz 1320. u kojoj stoji da neki Nikola de Owar mora platiti 10 maraka.

3.4. VRIJEDNOST BANSKOG DENARA

Kako bi se bolje razumjela trgovačka razmjena i vrijednost banskog denara tijekom 13. i 14. stoljeća, potrebno je objasniti pojedine novčane mjerne jedinice i količinu novca koju su obuhvaćale, poput već prije spomenute marke.

Polovicom 12. stoljeća u gotovo svim kovnicama srednje Europe bila je prihvaćena tzv. kolonjska marka (Truhelka 1897: 28-29). Zamijenivši franačku libru, koja je iznosila 233,682 grama, brzo se širila Europom (Truhelka 1897: 28-29). Upravo zbog svoje velike popularnosti, iz nje se razvija niz lokalnih maraka pa tako, između ostalog, i *marca zagrabiensis* i *marca sclavonica* (Truhelka 1897: 28-29). Tijekom srednjeg vijeka, marka se vagala u cijelosti, a ne svaka kovanica pojedinačno (Truhelka 1897: 29). Tako su se, primjerice, unutar jedne slavonske marke, koja je prema Truhelki iznosila između 236,57 i 237,91 grama, kovala 372 banska denara sa $\frac{3}{4}$ finoće (Truhelka 1897: 30-31). Nakon vaganja ona bi se zapečatila banskim pečatom te bi postala mjerom za težinu ostalih maraka (Kampuš 1981: 11).

Uz marku, koristile su se i neke druge novčane vrijednosti poput ferta i pense. Ferto je u početku označavao daću u naturi i to u iznosu od četvrtine uroda, a tek kasnije označava $\frac{1}{4}$ marke (Truhelka 1897: 32-33). Bio je podijeljen u 12 *pondusa* ili *pisetuma*, koji kasnije označava 5 banskih denara (Truhelka 1897: 32-33). Pensa je u početku bila brojčana vrijednost, a tek kasnije novčana i spominje se kao peti dio marke, koji je iznosio 40 denara, koji su odgovarali jednom bizantskom zlatniku (Truhelka 1897: 34-35; Kampuš 1981: 12; Rengjeo 1977: 41). Kao računski novac spominje se još i groš, koji je iznosio 5 banskih denara (Kampuš 1981: 12).

Ovdje je važno uočiti da marka, prilikom kupovine i prodaje dobara, nije iznosila 372 denara, kako je to bio slučaj prilikom kovanja. Vrijednost se tada ustanovljavala prema veronskoj valuti, koja je iznosila 200 kovanica na marku (Truhelka 1897: 36). Uzmemo li to u obzir, moguće je slijediti iduću formulu (Rengjeo 2011: 179):

$$1 \text{ marka} = 5 \text{ pensa} = 200 \text{ denara}$$

Denar se još dijelio u manje jedinice, poput obola (Truhelka 1897: 38). Oboli su iznosili polovicu denara i kovali su se od jednake smjese kao i veća jedinica (Truhelka 1897: 38). Osim obola javlja se i tzv. idejni novac, bagatin, koji je služio kao najmanja računarska jedinica (Truhelka 1897: 38).

Denar nije bio zakonit ako nije iznosio 12 bagatina (Truhelka 1897: 38). Tako bi marka sadržavala 400 obola i 2400 bagatina.

$$1 \text{ denar} = 2 \text{ obola} = 12 \text{ bagatina}$$

3.5. POLITIČKI USTROJ SLAVONIJE DO 1325. GODINE

Ban je bio vladarev namjesnik, vrhovni vojni zapovjednik i upravitelj pojedinih teritorijalnih jedinica (Pandžić 1985: 47). Banovi vladaju ovim prostorima i prije proglašenja Kraljevine Hrvatske 925. godine (Dolenec 1979: 7).²³ Prema Zlatnoj buli kralja Andrije II. iz 1222., uz palatina i dvorske župane kralja i kraljice, samo ban može imati dvije visoke funkcije, a kao treća po redu funkcija Kraljevine Ugarske i Hrvatske spominje se i u Verböczyjevom kodeksu Tripartitnog prava (Pandžić 1985: 47). Uz bana vlast imaju i hercezi, koji su bili kraljevskog roda (Pandžić 1985: 48). Slavonijom u Karlovo doba upravlja 5 banova: Henrik Gisingovac (1301. – 1310.), Stjepan IV. Babonić (1310. – 1316.), njegov brat Ivan (1316. – 1322.), Nikola Omodejev (1322. – 1325.) i Mikac Prodavić (1325. – 1343.) (Rengjeo 1958: 7; Mirnik 2006: 105).

Zbog teškog stjecanja naklonosti velikaša, Anžuvinci pokušavaju osigurati svoju prevlast nad banatom cijele Slavonije privrednom pomoći i darivanjima, osobito Babonićima i Gisingovcima tako osiguravajući propast dinastije Arpadovića (Pandžić 2004: 32, Klaić 1976: 504). Dolaskom Karla I. Roberta na vlast, a uvelike zahvaljujući papi Bonifaciju VIII. (1294. – 1303.) to im i uspijeva te ulaze u otvorene sukobe s plemstvom (Pandžić 2004: 32, Klaić 1976: 504). Prvo krunjenje zbiva se u Ostrogonu, gdje budućeg kralja na putu iz Napulja prvo prati knez Juraj Šubić, a u Zagrebu ga mijenja njegov brat Pavao (Pandžić 2004: 34). Pravo na krunu se osporava Karlu, jer nije krunjen krunom Sv. Stjepana u Stolnom Biogradu (Klaić 1976: 504). Novu krunu posvećuje kardinal Gentil, kao poslanik novoizabranog pape Klementa V., zato što se prava kruna nalazila u posjedu erdeljskog vojvode Ladislava, zbog čega dolazi do druge nezakonite krunidbe u Budimu (Klaić 1976: 504). Treće i posljednje kraljevsko krunjenje krunom sv. Stjepana odvija se ponovno u Ostrogonu 1310. godine, a kruni ga kardinal Gentilis, nakon što prijeti erdeljskom vojvodi Ladislavu prokletstvom i vraća 'svetu krunu' (Pandžić 2004: 54; Pandžić 2005: 60; Klaić

²³ Poznati su banovi Vojnomir (792.), Ljudevit Posavski (818.), Borna (818.), Vladislav (820.), Mislav (839.) te mnogi drugi na području posavske i dalmatinske Hrvatske (Dolenec 1979: 7).

1976:504). Za prijestolnicu Karlo odabire Temišvar (Klaić 1976: 505). Upravo zahvaljujući Šubićima kralj dolazi na prijestolje, i bez njihove pomoći kao jedne ugledne obitelji, vjerojatno ne bi mogao opstati na istom (Pandžić 2004: 54). No, kralj se ne bori samo s hrvatskim plemstvom, već i s crkvenom vlašću, odnosno samim papom (Pandžić 2004: 36). Tadašnji papa Bonifacije VIII. smatra da crkva ima pravo utjecati na postupke vladara i pokušava ekskomunicirati francuskog kralja Filipa IV. Lijepog, što je na kraju rezultiralo atentatom i njegovom smrću 1303. godine (Pandžić 2004: 36).

Karlo I. Robert pripadao je lozi Capetovića, poznatih, između ostalog i po izgradnji novog gospodarskog sistema, pa tako vjerojatno monetarnog i društvenog (Klaić 1976:504, 506). Nastoji stvoriti plemstvo na koje se moguće osloniti i uz čiju će pomoć u buduće moći provoditi različite reforme (Klaić 1976: 506). Karlo se sam smatra Arpadovićem, obzirom da mu je Belina kći Marija bila baka (Klaić 1976: 505). Na Ugarskom području osniva više slobodnih kraljevskih gradova, te nastoji privući što više trgovaca i obrtnika u zemlju (Klaić 1976: 507-508). Svi strani trgovci mogli su trgovati na području Ugarske samo ako su platili tridesetinu na uvezenu robu, čime su dobili i pravo na izlaganje svojih proizvoda (*ius stapuli*) (Klaić 1976: 508). S obzirom na pad vrijednosti novca, nastoji od 1323. godine kovati kvalitetne denare po uzoru na Beline te kovajući stalan novac nastoji dokinuti zamjene i prodaje kraljevskog novca, no ta reforma nije zaživjela (Klaić 1976: 508, Smičiklas 1911: 105-106). Narednih godina nastoji uz srebrni kovati i zlatni novac zvan forint te veći srebrni novac, groš (Klaić 1976: 508). Plemstvo dobiva pravo na samoupravu i donošenje vlastitih zakona (*ius statuendi*) (Klaić 1976: 509).

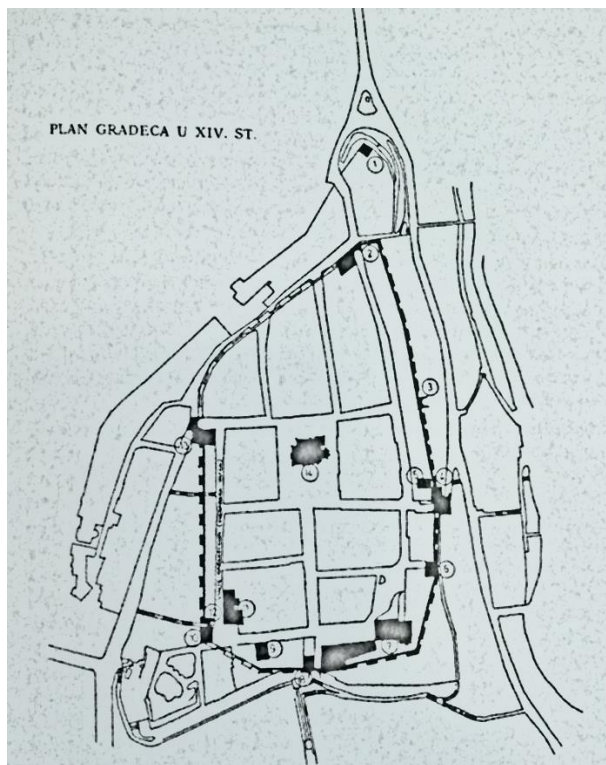
Uz ostale velikaše i crkvu, novopridošlom kralju protivio se i ban cijele Slavonije, Henrik Gisingovac (Pandžić 2004: 64). Za vladara on prihvaća protukralja Ladislava V. i pustoši cijelu Slavoniju (Pandžić 2004: 64). Nakon što odlazi s položaja bana, naslijedili su ga veliki knezovi (*comites magni*) Babonići, odnosno Stjepan IV. od Steničnjaka²⁴, koji je bio najstariji od četvorice braće (Pandžić 2005: 60, 106; Vukušić i Pandžić 2006: 56). On se 1313. godine obvezuje uzimati čitavu bansku dobit od zagrebačke kovnice, dok će ostale dijeliti s braćom Radoslavom i Ivanom, iako je to prema kraljevoj odredbi bilo zabranjeno (Vukušić i Pandžić 2006: 57). Osnovna Stjepanova dužnost bila je štititi zagrebački Gradec (Vukušić i Pandžić 2006: 57).

²⁴ Steničnjak je u ovom periodu jedan od najbolje utvrđenih gradova na području Slavonije (Pandžić 2005: 106).

Već polovicom 13. stoljeća Gradec postaje važno političko središte, a gradnju utvrde (Slika 4.) financirali su sami građani, kako bi održali obećanje kralju, koji mu dodjeljuje status slobodnog kraljevskog grada (Smajlagić 2004: 142). Od 1257. godine poznata je pod imenom *Grech*, a ubrzo se osniva i biskupija što dodatno pospješuje razvoj ovog središta (Smajlagić 2004: 143-144). Posljednji se puta u spisima spominje 1316. godine, kada s obzirom na težnju Babonića za nasljednom banskom vlašću, nakon njega mjesto bana zauzima njegov brat Ivan (Pandžić 2005: 106; Vukušić i Pandžić 2006: 58). Ivan sudjeluje u nekoliko bitaka protiv Gisingovaca, koje pobjeđuje i tako zadužuje kralja (Vukušić i Pandžić 2006: 58). Zanimljivo je da on svom suborcu, Nikoli Rakovačkom, 1320. godine daje nasljedno pravo maltarine na mostovima ceste, koja je išla od Križevaca do Zagreba (Vukušić i Pandžić 2006: 59). Tada bi se prolaznicima uzimala dva denara ako voze kola, ili pola denara po pješaku (Vukušić i Pandžić 2006: 59).²⁵ Godine 1321. kralj Ivanu nalaže rješavanje spora između Gradeca i zagrebačkog kaptola (Klaić 1900: 164; Smičiklas 1911: 1). Do spora dolazi zato što su žitelji Gradeca odlučili uvesti dvije nove daće: na sol (tzv. solmierom) i živež (tzv. filjarščina), koje zahtijevaju od crkvenih podanika iako to pravo pripada isključivo Kaptolu (Klaić 1900: 165; Vukušić i Pandžić 2008: 72).²⁶ Ban saziva sabor u Zagrebu, koji sudi u korist crkve (Klaić 1900: 165). Prema Vjekoslavu Klaiću, 1323. godine završava Ivanovo banovanje, no nejasno je da li se odrekao sam te časti ili se to događa kraljevom odlukom, što je vjerojatnije s obzirom na to da je u sukobu s kasnijim banovima (Klaić 1900: 167). Od 1326. godine postaje magistar kraljičinih tavernika na dvoru (Klaić 1900: 167). Kraljevstvo Dalmacije i Hrvatske bili su u posjedima knezova Bribirskih, Krčkih, Modruških i Vinodolskih (Pandžić 2005: 106).

²⁵ Iako se u ispravi spominju denari, ne može se u potpunosti tvrditi da se radilo o slavonskim banovcima, obzirom da je riječ denar oznaka za više različitih vrsta novca.

²⁶ 2/3 pijacovine (tržne pristojbe) išlo je Kaptolu, a 1/3 vladaru. Ubirali su je članovi magistrata (Kampuš 1982: 10).

Tlocrt 1. Gradec u 14. stoljeću (Smajlagić 2004: 141)

Za temu ovog rada, najznačajniji je ban Nikola Omodejev. U izvorima se spominje već 22. svibnja 1317. godine noseći naziv *comite de Barana et de Baach* (župan baranjski i bački), a naklonost kralja ostvaruje tako što mu pomaže u borbi protiv ugarskog velikaša Andrije Gregorijeva (Klaić 1900: 167; Vukušić i Pandžić 2008: 73). Prema N. Klaić, nakon svog boravka u Zagrebu 1322. godine, kralj odlučuje staviti stranca za bana (Klaić 1976: 514). Prvi puta se njegovo djelovanje kao bana Slavonije spominje od 4. veljače 1323. i to kao sina palatina Omodeja (*Nicolaus, filius Omodei palatini, banus tocius Sclavonie*)²⁷, no Vjekoslav Klaić navodi da se Nikola kao *bano totius Slavoniae, comite Soproniensis et de Comarom* spominje već 1322. godine, kad banuje Ivan Babonić (Klaić 1900: 167). Nakon smrti Pavla Šubića njegov sin Mladen dobiva na upravljanje južnu Hrvatsku i Bosnu, gdje ulazi u sukob s Venecijom i hrvatskim plemstvom te dolazi do građanskog rata (Rengjeo 1958: 8). Kralj zato šalje tadašnjeg slavonskog bana Ivana Babonića na jug u nadi da će obnoviti porušenu kraljevsku vlast, no to mu ne uspijeva (Rengjeo 1958: 8). Zbog tog neuspjeha, Babonić gubi bansku čast, koja je zatim pripala Mladenovom ocu, Nikoli (Rengjeo

²⁷ Na slavonskom saboru u Križevcima ove godine potvrđuje magistru Jakovu Malom njegov posjed Čanjevo (Klaić 1900: 169; Smičiklas 1911: 171-172).

1958: 8). Krajem 1323. godine (10. kolovoza) Nikola kreće u vojni pohod prema jugu, gdje dolazi u sukob s povrijeđenim Babonićem i njegovim nećacima, koji gube bitku (Rengjeo 1958: 8; Klaić 1976: 514-515; Vukušić i Pandžić 2008: 74; Gligo i Morović 1977: 178-179).²⁸ Ban zatim dolazi do opsadnog Knina u čijoj okolini održava sabor, nakon čega pohodi i Split, gdje je primljen s počastima (Rengjeo 1958: 8, Klaić 1976: 515; Vukušić i Pandžić 2008: 74). Nakon njegova odlaska, velikaši sklapaju savez protiv Kralja te pohod završava političkim porazom i odvajanjem Hrvatske i Dalmacije od kraljeve vlasti (Rengjeo 1958: 8; Klaić 1976: 515; Gligo i Morović 1977: 178-179). Pohod je zahtijevao trošak pa ne čudi da bi kovnica i u tu svrhu trebala raditi i proizvoditi novac. Također, uzme li se u obzir da je kovnica radila samo mjesec i pol dana godišnje, ne čudi da je produkcija ovog novca bila mala. Nakon neuspjeha kraljevom naredbom, Nikola predsjedava slavonskim saborom, gdje potvrđuje povlastice turopoljskim slobodnjacima iz 1278. i 1279. godine, no to nije dovoljno da se Baboniće potpuno skine s vlasti u Slavoniji (Klaić 1976: 516; Vukušić i Pandžić 2008: 74). Kralj zato odlučuje naći zamjenu banu Nikoli i odlučuje se za „magistera kraljičinih tavernika i župana triju ugarskih županija“ Mikca, koji 1327. ulazi u rat s Babonićima (Klaić 1976: 516-517). Za razliku od ostalih 'domaćih' banova, Nikola Omodejev nije imao toliku samostalnost, već su sve naredbe dolazile od kralja (Vukušić i Pandžić 2009: 68).

3.6. KRIVOTVORENJE

Zbog svoje iznimne kvalitete, 'slavonski banovci' često su se puta i krivotvorili, pa bi falsifikatori (*falsarius monetarum*) tako u promet stavljali nelegalno izrađen novac (Korčmaroš 1994: 50). Najčešće su se ovim oblikom kršenja zakona bavili pojedinci ili male skupine ljudi (Korčmaroš i Mirnik: u tisku). Krivotvorine su se najčešće izrađivale kovanjem, s manjim udjelom plemenitih metala i manje težine (Korčmaroš 1994: 50). Najčešće su to bili pozlaćeni ili posrebreni bakreni kovovi (Korčmaroš i Mirnik: u tisku). Patvorine su plitkog reljefa i nesuvislih natpisa, pa je logično da se za njihovu izradu koristio jeftin i primitivan alat (Korčmaroš i Mirnik: u tisku). U trojedinom kraljevstvu Hrvatske, Slavonije i Dalmacije to se strogo kažnjavalo (Mirnik 2006: 102). Tako su npr. bile česte zapljene zbog krivotvorenja novca, nakon čega bi se posjedi krivotvoritelja darovali ili prodali drugim ljudima (Mirnik 1992: 196). Takav oblik kazne zabilježen je u povelji Bele IV.

²⁸ O Nikolinom pohodu piše kroničar Miha Madijev, spominjući veliku vojsku Ugra i Kumana, koji kreću prema Hrvatskoj i Dalmaciji (Vukušić i Pandžić 2008: 73).

iz 1253. godine kada su nekom Lovri zaplijenjena zemljišta (Korčmaroš 1994: 51). Ovo je ujedno i prvi takav pisani dokaz da su postojale sankcije prema krivotvoriteljima (Korčmaroš 1994: 51). Konkretnih zakona o progonu krivotvoritelja nije bilo, već se koristilo običajno pravo (Korčmaroš i Mirnik: u tisku). Prihvatimo li tezu da su se prvi banski denari počeli kovati oko 1237. godine, mogli bismo zaključiti da je dotični Lovro kažnjen upravo zbog njihovog krivotvorenja. I Karlo I. govori o krivotvoriteljima u dekretu iz 1342., gdje, kao kaznenu mjeru, osim oduzimanja imovine navodi i smrt (Korčmaroš 1994: 55 – 56). Svi ljudi koji su svjesno pomagali optuženicima u naumu, bili bi kažnjavani istom kaznom (Korčmaroš 1994: 58). Kako bi izbjegli istu, krivotvoritelji su pod prisegom morali izjaviti da on sam nije krivotvorio, već je novac dobio s uvjerenjem da je pravi (Korčmaroš i Mirnik: u tisku). Osuđeni na smrt bili bi svezani postavljeni na konja natraške, te žigosani po čelu i obrazima krivotvorenim novcem (Korčmaroš i Mirnik: u tisku). Krvnik bi zatim tu osobu vodio po gradu izvikujući zlodjelo za koje je osuđen, da bi na kraju bio spaljen na lomači na Zrelišću, današnjem zagrebačkom Tuškancu (Korčmaroš i Mirnik: u tisku).

U prije spomenutoj povelji, kojom se Zagrebu dodjeljuje status slobodnog kraljevskog grada, navedene su iduće novčane kazne za prolijevanje krvi i ubojstvo: za ranjavanje nožem, ako ranjenik potpuno ozdravi, počinitelj mora platiti 25 penza njemu, i 5 penza u gradsku blagajnu; u slučaju da ranjenik ne ozdravi potrebno mu je isplatiti 10 maraka, a 10 penza u blagajnu; u slučaju ubojstva bez nauma, rođacima pokojnika plaća se 100 penza, a 20 odlazi u gradsku blagajnu (Rengjeo 1977: 44; Smičiklas 1906: 172).

Najstariji poznati dokument, koji spominje falsificiranje, a kojim se potvrđuje vlasništvo zaplijenjenih dobara taverniku Ivanu, nakon što su oduzeta krivotvoritelju Lovri, poznat je iz 1253. godine (Korčmaroš i Mirnik: u tisku).²⁹ Iz ove povelje ne može se sa sigurnošću reći o kojem se novcu radi, no uzmemo li u obzir da je moguće da su se banski denari pojavili prije osnivanja

²⁹ U ovoj povelji kralja Bele IV. piše: *"Bela Dei gracia Ungarie, Dalmacie, Croatie... rex... ad notitiam universorum volumus perunire, quod cum Laurentius villicus da Bessenev, quae ad ecclesiam sancti Gregori pertinet, nec non filius ipsius Demetrius nomine, ac Johannes, genere Gregorii de eadem villa Bessenev per cameranos nostros Sirmienses, Leopoldum scilicet et socios eusdem is manifesto fabricationes false monete, deprehensi, coram venerabili patre Benedicto archiepiscopo Colocensi aule nostre cancellario... ita quod et omnia instrumenta eorum, per que ipsa falsarium execerabant, nobis forent presentata et eorum bona... et in partem dictorum camerariorum nostrorum fuisent deluta."*

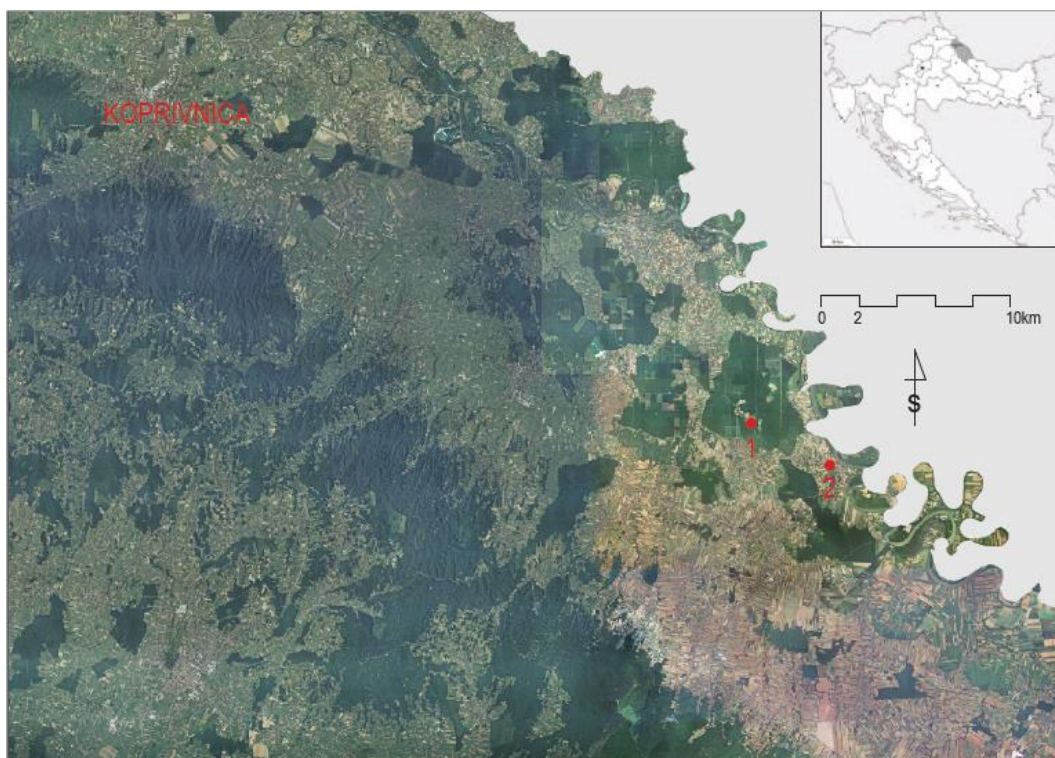
pakračke kovnice, moguće je da se radi o njima. Najviše patvorina, zbog kvalitete kovanica, dolazi iz razdoblja vladavine Bele IV. (Korčmaroš i Mirnik: u tisku).

Vidljivo je dakle da povijesne i društvene prilike uvelike utječu na kolanje novca na nekom prostoru, pa tako i u Slavoniji. Ekonomski prosperitet pojedinih gradova, kao i razvoj rudarstva prouzrokovali su nastanak i produkciju novog i kvalitetnog srebrnog novca, banskih denara. No, konstantna politička previranja i česte promjene banova na vlasti dovode do novih oblika kovova, što uzrokuje veće poreze i konstantnu zamjenu starih za nove kovanice. Promjenom na vlasti i dolaskom Anžuvina kvaliteta ovog, nekad izuzetno popularnog i vrijednog novca, drastično pada te dovodi do njegova potpunog nestanka krajem 14. stoljeća.

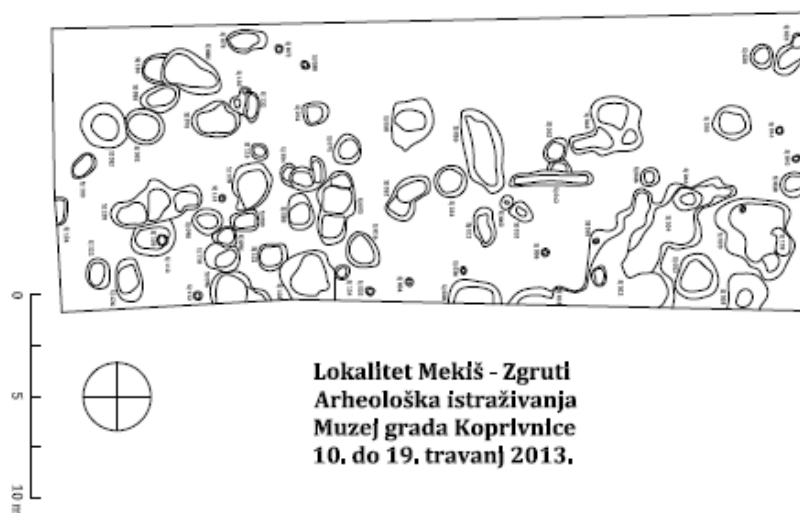
4. ANALIZA NOVCA IZ OSTAVE MEKIŠ - ZGRUTI

Ostava srebrnog novca i nakita pronađena je nedaleko Podravske Sesvete u naselju Mekiš, položaj Zgruti (Karta 3.). Mjesto se nalazi u istočnom dijelu Koprivničko – Križevačke županije te se tamo u novije vrijeme pod vodstvom Muzeja grada Koprivnice provode djelomična iskopavanja istoimenog srednjovjekovnog sela u kojem se život odvijao od kraja 11. do sredine 16. stoljeća, a koje je pripadalo vlastelinstvu Gorbonok (Čimin 2017a: 279; Čimin 2017b: 7-8; Čimin 2014: 149). Na položaju su pronađeni poluukopani jamski objekti (Tlocrt 2.), od kojih su pojedini definirani kao kuće-zemunice različitih oblika (Čimin 2017b: 8; Čimin 2013: 173). Pokretni arheološki materijal pronađen unutar kuća i otpadnih jama poput ulomaka keramičkih posuda, keramičkih kugli, životinjskih kostiju i sl. ukazuju na prije spomenuto vremensko razdoblje, što odgovara i široj dataciji ostave (Čimin 2017b: 10-11). Od posuda, najveći broj pripada kuhinjskoj keramici ukrašenoj pomoću kotačića, vodoravnim urezima i horizontalnim žljebovima, kao i stolnom posuđu ugarsko-austrijske provenijencije što upućuje i na veću platežnu moć zajednice (Čimin 2017b: 11-12). U neposrednoj blizini ovog lokaliteta, nalazila su se i srednjovjekovna naselja Ruškova greda i Crlenika. Kao izuzetno vrijedan i gotovo jedinstven nalaz ovog tipa na tlu Hrvatske, za Arheološki muzej u Zagrebu inventar ostave otkupljen je od znamenitog hrvatskog umjetnika Vanje Radauša, 1967. godine za iznos od 10 000 ND (Demo 2014: 89; Arhiv AMZ-a: spis br. 565/1954, Mekiš Podravski). Ostava je sadržavala veću količinu srebrnog banskog novca, dvije dobro očuvane sljepoočnice te tri prstena pečatnjaka. Nakit su temeljito proučili i objavili Željko Demo i Ivan Mirnik (Demo 2014: 89-95, Mirnik 1993b: 213). Novac je, do ovog rada, poslužio samo kao datacijski element, te nije bio detaljnije proučavan (Demo 2014: 95). Ukop ostave time se smijestio u kraj 13. i početak 14. stoljeća odnosno, točnije, u razdoblje banovanja Nikole Omodejeva (Demo 2014: 93, Mirnik 1992: 186-187). Banovci su bili novci namijenjeni području srednjovjekovne Slavonije (*Regnum Sclavoniae*), koja je obuhvaćala Križevačku, Zagrebačku i Varaždinsku županiju (Benković 2006: 6-7). Već je Ivan Rengjeo 1958. godine objavio kratak pregled novca iz navedene ostave. Tada je, kako kaže, ostava sadržavala 488 komada denara i 15 obola te navodi sljedeće: *Druga značajka tog nalaza je u tome, što su se u njemu našli samo banovci toga tipa* (kovani u vrijeme bana Nikole), *a da se među njima nije našao ni jedan drugačiji od brojnih slavonskih novčanih tipova...* (Rengjeo 1958: 2). Ponovnim uvidom u materijal za potrebe pisanja ovog rada, utvrđeno je da današnja situacija ne odgovara onoj iz 50-

ih godina prošlog stoljeća te su nova zapažanja iznesena u nastavku teksta. Svojevremeno se ostava Zgruti pripisivala i banu Mikcu (Dukat i Mirnik 2005: 124).

Karta 3. Položaj lokaliteta Mekiš - Zgruti i Ruškova greda

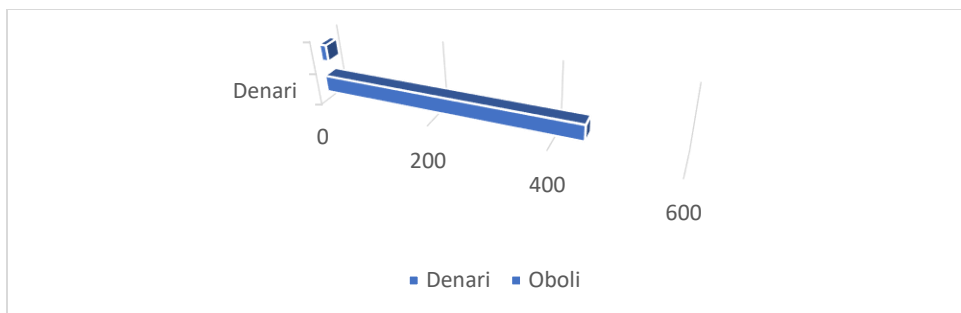
Tlocrt 2. Sonda s lokaliteta Mekiš - Zgruti nakon provedenih arheoloških istraživanja

4.1.SLAVONSKI BANOVC IZ OSTAVE

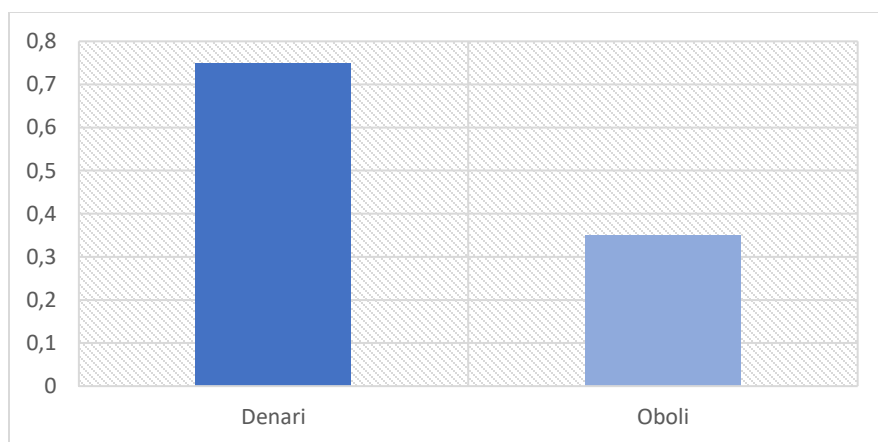
Iz ostave Mekiš – Zgruti analizirana su 452 komada banskih denara i 12 komada obola (Graf 1.)³⁰, odnosno 2 marke, 1 pensa i 18 denara³¹ prema terminologiji razvijenog srednjeg vijeka. Prosječna težina denara iznosi 0.75, a obola 0.35 grama (Graf 2.) s promjerom 15.5, odnosno 12.5 centimetara. Pojedini primjerci težine su veće od 1 grama, čemu je uzrok najvjerojatnije nepažnja monetara prilikom kovanja. Položaj kalupa na oba tipa kovanica varira i ne prati nikakvu standardiziranu formu. Većina kovanica na naličju ima sigle o – o, koje se prije svega pripisuju kralju Beli IV. Te najstarije banovce karakteriziraju lijepo stilizirana slova i lijepo rađeni likovi u dubljem reljefu (Rengjeo 1958: 6; Mirnik 1992: 200; Kopač 1972: 5). No zbog razlike u tekstu, lošijem i površnom prikazu i uz nakit koji je pronađen unutar ostave, moguće je utvrditi da su se ovi denari kovali i za vremena bana Nikole Omodejeva (1322. – 1324.) (Mirnik 1994: 234). U početku ih Rengjeo zbog grube izrade smatra najstarijim banovcima (Rengjeo 1955: 17), no kasnije uvidom u povijesne izvore mijenja mišljenje uvrstivši ih među mlađe primjerke. Iako kovanice na očigled izgledaju identično, postoje određene razlike u natpisima i prikazu, koje upućuju na to da se prilikom kovanja služilo različitim kalupima koje su izrađivali različiti majstori. Rengjeo je svojevremeno unutar ove cijeline izdvojio preko 30 varijanti Nikolina novca gledajući razlike u veličini i debljini slova otisnutih na kovnu pločicu, te razlike u njihovom smještaju na istoj (Rengjeo 1958: 3). No, uzmemo li u obzir mogućnost slabijeg udarca ili pomaka prilikom kovanja, ovi parametri nisu sasvim pouzdani. Važno je izdvojiti i dvije kovanice, koje prema siglama, prikazu pa i tekstu ne pripadaju namjesništvu spomenutog bana. Prva takva kovanica je banski denar sa siglama K – I, koja se može pripisati Ivanu Baboniću (1316. – 1322.). Druga kovanica je obol sa siglama O – Z. U ovom trenutku nije moguće sa sigurnošću odrediti tko je kovao ovakve obole te će ova i ostatak kovanica biti detaljnije analizirane u ostatku teksta.

³⁰ Zanimljivo je da se u pismu upućenom Sekretarijatu za obrazovanje i kulturu 31.1.1967., kao predmet otkupa spominje 465 komada denara (jedan manje od današnjeg broja) s ostacima tkanine u kojima su bili pohranjeni, a koja nije ostala sačuvana (Arhiv AMZ-a: spis br. 565/1954, Mekiš Podravski).

³¹ Unutar 18 denara uračunati su i oboli: 12 obola = 6 denara.

Graf 1. Odnos denara i obola iz ostave Mekiš – Zgruti

Graf 2. Prosječna težina denara i obola iz ostave Mekiš - Zgruti

Svi analizirani 'banovci' i oboli bili su kovani od srebra s primjesom bakra najvjerojatnije u kovnici u Zagrebu (Krasnov 1980: 10) te u njima nema zlatne primjese kao što je to bio slučaj kod nekih starijih kovanica (Truhelka 1897: 69). Moguće je da se radi o rudi koja se, kao i kod najranijih 'banovaca', dobivala u Srebreniku, gradu u Bosni i Hercegovini, nedaleko današnje granice s Hrvatskom (Palavra 2006: 22).³²

Sve kovanice prate jednaki prikazi na licu i na naličju. Na licu denara obično se nalazi natpis +MONETAPEGISP(ro)SCLAVONIA, unutar dvije biserne kružnice.³³ Križ, koji označava početak i kraj teksta (Smajlagić 2003: 188), veže se uz red vitezova templara koji se brzo šire i stječu velika bogatstva (Smajlagić 2003: 193). Na slovu 'P' nalazi se mala poprečna crta, za koju Rengjeo tvrdi da se u pojedinim varijantama ne javlja (Rengjeo 1958: 3), što nije uočeno tijekom

³² Smatra se da su Saski rudari ovdje počeli raditi oko 1254. godine, pa bi, uz pretpostavku da su najraniji 'banovci' bili rađeni iz srebra dobivenog u ovom rudniku, teza o početku njihova kovanja 1255. godine pod banom Stjepanom mogla biti i točna (Metcalf 1978: 46).

³³ Ukoliko je denare kovao herceg, a ne ban, natpis glasi +MONETADVCISP(ro)SCLAVONIA. (Rengjeo 1977b: 43)

analize, kao ni 'Z' u tekstu legende za koje tvrdi da je također uočio.³⁴ No, to ne znači da se takvi oblici nisu nalazili na kovanicama koje danas nedostaju. Zanimljiv prijedlog čitanja legende donosi nam St. Schönvisner u 19. stoljeću, predloživši oblik *Moneta regis pro tota sclavonie*, smatrajući da je prije navedeni oblik slova P, zapravo spoj sa slovom T (Korčmaroš 1998: 92). Ligature i pojedina slova pokazuju slične ili jednake karakteristike kakvih ima na lošim novcima bana Mikca, što dodatno potvrđuje dataciju ove ostave (Rengjeo 1958: 6). U prilog kasnijoj dataciji ostave ide i promjena iz gotičkih oblika slova u latinična (Truhelka 1897: 54). Truhelka predlaže čitanje posljednjih dviju riječi kao PER SCLAVONIAM, navodeći da se u starim listinama precrtano P bez iznimke čita na taj način (Truhelka 1897: 54). No, zasad ni na jednom primjerku iz ostave, kao i na drugim tipovima nije uočen nastavak -M u riječi SCLAVONIA, pa ćemo i ovdje uvažiti prvu interpretaciju natpisa. U polju kovanice nalazi se kuna u trku s po jednom rozetom iznad i ispod nje. Rozete ili, kao što je vidljivo na nekim drugim varijantama banskog novca, zvijezde, simbol su dviju rijeka koje omeđuju Slavoniju: Save i Drave (Wyroubal 1981: 8). Ovakav prikaz kune spominje se, kao najstariji heraldički motiv kraljevine Slavonije, u dekretu kralja Vladislava iz 1496., te se sačuvao jedino na novcu (Truhelka 1897: 45-46, Zmajić 1973: 2). Zbog obilja šuma u kojima je obitavala na prostoru Slavonije i svog dragocjenog krzna, koje je služilo kao sredstvo plaćanja, ova životinja odabrana je kao simbol ovoga kraja (Truhelka 1897: 46, Benković 2006: 7). Zbog njene komercijalne vrijednosti, najizglednije je da je zbog toga kuna stavljena i na novac. (Dolenec 1979: 8) Upravo se zbog toga javlja i porez na njen lov: marturina (Truhelka 1897: 47). Novac s likom kune se ponekad u narodu još nazivao mardurini (Truhelka 1897: 49). Od početka vladavine Karla I. Roberta dolazi do promjene u prikazu, pa se tako životinja sada nalazi između krune i zvijezde (Truhelka 1897: 49). Viktor Kopač je svojevremeno smatrao da se novac gdje je kuna prikazana u skoku na desno, može pripisati tipološki starijim varijantama (Kopač 1972: 5). Danas se ova tvrdnja ne može primijeniti uzmemo li u obzir da su analizirani novci među najmlađim primjercima s ovakvim prikazom ove zvjerke.

Na naličju, unutar biserne kružnice, dominira patrijahalni križ, pored čijeg se gornjeg dijela s lijeve i desne strane nalaze šesterokraka zvijezda i polumjesec. Ovi motivi zvijezde i polumjeseca su prastari i nalazimo ih još za vremena rimske uprave kao i u provincijalnim grbovima Ilirika bizantskog doba, a kasnije se, za vladavine Andrije II, prikazuju na hrvatskim frizaticima

³⁴ Ovaj oblik javlja se u ulozi sigle na jednom obolu.

(Truhelka 1897: 50-51, Benažić 1998: 27, Krasnov 1999: 40).³⁵ Patrijarhalni križ kao zemaljski grb Ugarske, pod čijom se kraljevskom vlašću tada ovi prostori nalaze, predstavlja njen državno – pravni odnos sa Slavonijom (Truhelka 1897: 51, Krasnov 1999: 40-41, Zmajčić 1973: 2, Rengjeo 1977a: 32). Čest je i na bizantskom novcu (Krasnov 1999: 44).³⁶ U donjem dijelu, lijevo i desno od okomite grede, nalazi se po jedna okrunjena glava. Za njih Truhelka smatra da su ugarske provenijencije, obzirom da su često prikazivane na novcu drugih ugarskih vladara poput Andrije II., Ladislava IV. Kumana itd. (Truhelka 1897: 52). Teorije o tome koga glave predstavljaju su različite. Pa bi se tako moglo raditi o kralju (prikazan lijevo s dugom kosom) i kraljici (prikazana desno sa skupljenom kosom), pa čak i svetim vladarima Stjepanu I. i Ladislavu I. (Truhelka 1897: 52, Mirnik 2008: 129). Tome da se ne radi o kralju i hercegu ili kralju i vojvodi govori i činjenica da potonjima ne pripada čast nositi krunu (Krasnov 1999: 42). Malo je vjerojatno da se radi o svetim vladarima zbog nedostatka svetokruga oko glave, dok kralj i kraljica oboje imaju pravo na krunu (Krasnov 1999: 42-43). Posljednje tvrdi i Pavao Ritter Vitezović u svom djelu Banologia: *Da li su banovi hervatski imali pod ugarskim kraljevanjem pravo kovati novce, to se upravo ne zna, jerbo ni jedan od spisateljah negovori o tom. Često se ipak kod starih spisateljah spominju, a i danas gdiekad nalaze banski denari, imena Slavonskog novca, kao i isti banski sreberni novac, sa gerbom (stimate) kraljevstva Slavonskog, dvostrukim kerstom na podnožju između kralja i kraljice, kunom između dviju zvijezdah. Poznato je, da u izvješću o skupljenom porezu kod sv. Martina... različiti novac spominje se, da je bio za onda u kraljevstvu Slavoniji naime: banski, korisie, denari i oboli.*³⁷ (Korčmaroš 1998: 90). Uz veću poprečnu gredu nalaze se sigle o – o, izuzev već prije spomenutog denara sa oznakama K – I.

Četiri komada banovca pronađena su u selu sv. Ane kod Šemovca, od kojih dva pripadaju banu Nikoli (Krasnov 1998: 24-26). Jedan je dvostruko udaren što je, za usporedbu, vidljivo na više primjeraka iz ostave Zgruti. Ostava s ovim tipom slavonskih banskih denara pronađena je i u Rakitovici, gdje od 55 denara, čak njih 51 pripada ovom banu (Smajlagić 2002: 122-135). Jedan primjerak ovog denara nađen je i unutar ostave Sokolovac (Mirnik 1992: 197). Ukupno je s

³⁵ Kao najstariji grb i danas se nalazi unutar grba Republike Hrvatske.

³⁶ Ugarski vladari i bizantski carevi bili su u ženidbenim i rodbinskim vezama, pa tako ne čudi pojava patrijarhalnog križa na ugarskom i hrvatskom novcu.

³⁷ Iz teksta je moguće isčitati i činjenicu da se još u 18. stoljeću pronalaze 'banovci', ali vjerojatno nisu više sredstvo plaćanja.

područja Hrvatske, BiH, Rumunjske, Slovenije i Srbije poznato preko 40 ostava banskih denara (Mirnik 1992: 185; Dolenc 1982: 4).

Kod obola je situacija malo izmjenjena. Obzirom da je kovanica mala veličinom, na nju nije bilo moguće otisnuti jednak natpis kao kod denara na licu, već se stavlja natpis REXSCLAVONIE. Ukoliko je obole kovao herceg, a ne ban, natpis glasi DVXSCLAVONIE (Rengjeo 1977b: 43). Ostatak prikaza na licu i na naličju odgovara prikazu na denarima, izuzev nepoznate oznake O – Z na već prije spomenutom obolu.

Pregledom teksta na banskim denarima unutar ove cijeline, uočeno je čak deset različitih varijanti (tipova) natpisa (Tabla 1., Graf 3.).

Tip	Natpis	Količina	Kat. Br.
1.	+ <u>ΠΟΗΕΤ</u> ΑΡΕΓΙΣΡ(ο)SCLAVONIA	245	1-237, 446-451, 444-445
2.	+ <u>ΠΟΝΕΤ</u> ΑΡΕΓΙΣΡ(ο)SCLAVONIA	109	244-258, 260-319, 321-354
3.	+ <u>ΠΟΝΕΤ</u> ΑΡΕΓΙΣΡ(ο)SCLAVONIA	4	240-243
4.	+ <u>ΠΟΗΕΤ</u> ΑΡΕΓΙΣΡ(ο)SCLAVONIA	2	238-239
5.	+ <u>ΠΟΝΕΤ</u> ΑΡΕΓΙΣΡ(ο)SCLAVONIA	49	356-404
6.	+ <u>ΠΟΝΕΤ</u> ΑΡΕΓΙΣΡ(ο)SCLAVONIA	17	405-421
7.	+ <u>ΠΟΝΕΤ</u> ΑΡΕΓΙΣΡ(ο)SCLAVONIA	1	422
8.	+ <u>ΠΟΗΕΤ</u> ΑΡΕΓΙΣΡ(ο)SCLAVONIA	1	423
9.	+ NONETAPEGISP(ο)SCLAVONIA	3	259, 320, 355
10.	+ mOnETA PEGIS P(ο) SCLAVONIA	1	463
11.	neodredivo	20	424-443

Tabla 1. Tipovi natpisa na denarima iz ostave Mekiš – Zgruti

Kod prvog tipa, prema gore priloženoj tabli, slovo 'M' napisano je u obliku grčkog slova 'π' (pi). Slovo 'N' podsjeća na stariji oblik slova 'eta' u grčkom alfabetu i u ligaturi je sa slovom E. 'T' podsjeća na grčki oblik 'tau'.

Drugi tip natpisa karakterizira slovo 'M' napisano u obliku dva slova 'T'. Slova 'N' i 'E' su u ligaturi. 'T' podsjeća na grčki oblik 'tau'.

Za razliku od prvog tipa, kod trećeg se oblik 'π' javlja uz obično slovo 'N', koje je u ligaturi sa slovom 'E'.

Riječ 'MONETA' odgovara prvom tipu natpisa, no kao zaseban, četvrti tip izdvaja ga obrnuto slovo 'N' u riječi 'SCLAVONIA'.

Izuzetak, koji upućuje na novi, peti tip natpisa i novi oblik kalupa, jest izvedba slova 'T' u standardnoj latinskoj formi.

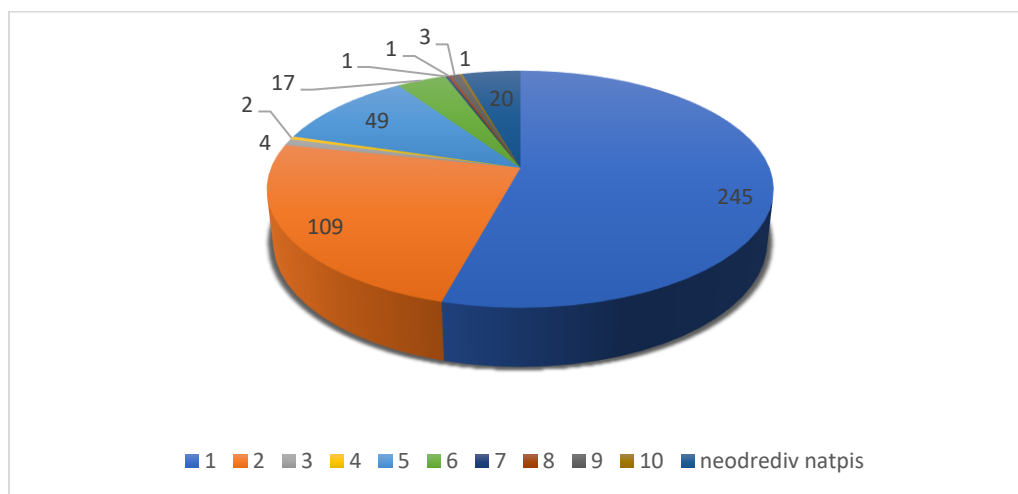
Razlika unutar šestog tipa je vidljiva u prezentaciji slova 'E'. U svom donjem dijelu ima anomaliju u obliku izduženog obrnutog zareza s točkom u sredini, pa je u kombinaciji s prethodnim slovom moguća interpretacija riječi 'PEGIS' kao 'REGIS'.

Sedmom tipu nedostaje slovo 'L' u riječi 'SCAVONIA'. Detaljnim pregledom utvrđeno je da je riječ o novom tipu kalupa, a ne o pomaku nastalom prilikom kovanja.

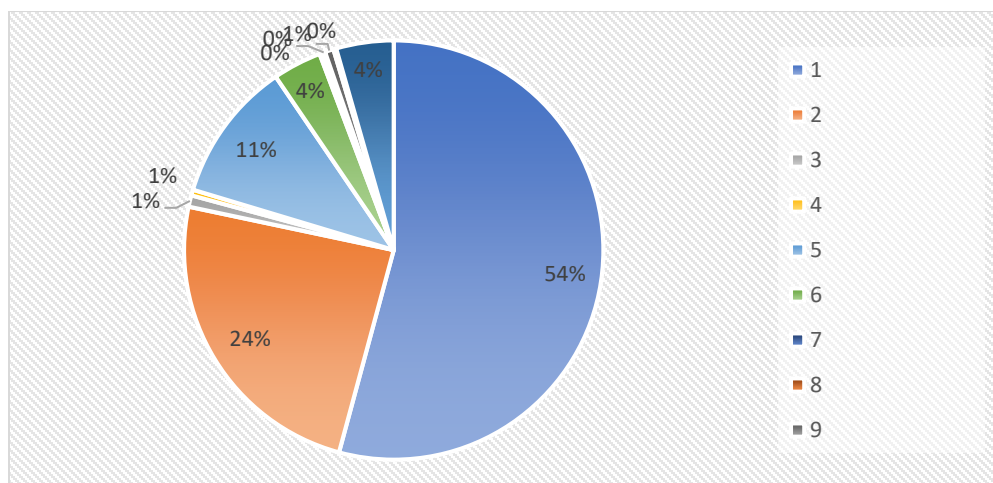
Pojava spojenih slova 'FE' te slova 'O' koje zamjenjuje 'G' karakterizira osmi tip natpisa.

Kod desetog tipa kao početno slovo javlja se 'N', dok su kod desetog slova 'M' i 'N' napisani u gotičkoj inačici pisma.

Prvi i drugi tip najučestaliji su oblik natpisa, koji se javlja na kovanicama iz ove ostave (78%). Slijede ih tip 5 (11%), tip 6 (4%), te tipovi 3, 4, 7, 8, 9 i 10 (3%). Za 20 kovanica (4%) nije bilo moguće sa sigurnošću odrediti kojem tipu bi natpis mogao pripadati, zbog oštećenog ili izlisanog lica (Graf 4.).

Graf 3. Broj denara iz ostave prema tipu natpisa

Graf 4. Tipovi denara prema natpisu izraženi u postotcima

Iako su razlike u natpisu na licu pojedinih denara očigledne, one nisu jedine te postoje i varijacije u prikazu kune neovisno o njemu. Tako se primjerice na pojedinim kovanicama (Kat. br. 43, 176, 194, 195, 226, 235) nalazi prikaz kune sa točkom na sredini tijela (Slika 4). Zanimljivo je da se ova anomalija javlja isključivo na kovanicama sa 1. tipom natpisa, kao i na dva obola o kojima će biti riječi u nastavku teksta. Postavlja se pitanje, koje je njeno značenje i možemo li je dovesti u vezu sa sličnom anomalijom koja se javlja na naličju pojedinih kovanica ispod desnog sigla. Važno je također napomenuti da se na banovcima s prvim tipom natpisa (npr. kat. br. 3, 8, 27 i dr.), kune nerijetko imaju krzno (Slika 5.), iako kod nekih ono više nije vidljivo zbog izlizanosti kovanice, dok na drugim tipovima ne postoje naznake da se ono uopće prikazivalo.

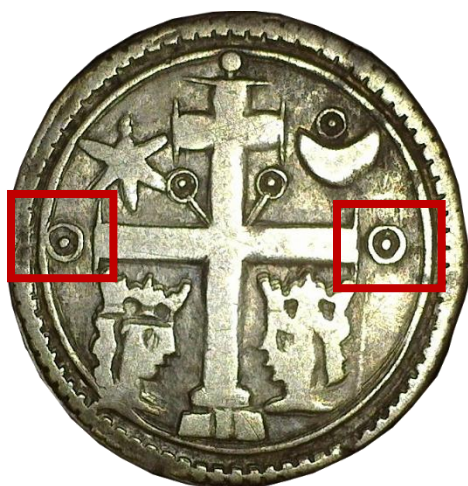
Slika 4. Lice denara s označenim mjestom točke na kuninom tijelu (kat. br. 226)

Slika 5. Lice denara s vidljivim krznom na tijelu kune (kat. br. 32).

Prije nego li krenemo sa objašnjavanjem naličja novca, važno je napomenuti da ono ne mora odgovarati pojedinom tipu natpisa, odnosno da su se kalupi često mijenjali i da se, primjerice, na kovanicama s dva identična lica, mogu nalaziti dva potpuno tipološki različita naličja i obrnuto.

Najočitija razlika na naličju denara definitivno su banske oznake, koje se nalaze s lijeve i desne strane križa. Prema njima možemo odrediti tko je kovao pojedini novac. U ovom slučaju to je poprilično jednostavno, obzirom da većina kovanica nosi već prije spomenutu oznaku bana Nikole Omodejeva (Slika 6.), a tek jedna oznaku ranijeg bana, Ivana Babonića (Slika 7). Ističu se i dvije kovanice, koje nemaju oznaku bana (Kat. br. 444 – 445) te postoji mogućnost da se radi ili o grešci kalupa ili o pokušaju krivotvorenja novca, iako prema natpisu odgovaraju I. tipu.

Slika 6. Naličje denara s označenim siglama, koje se pripisuju Nikoli Omodejevu (kat. br. 420)

Slika 7. Naličje denara s označenim siglama, koje se pripisuju banu Ivanu Baboniću (kat. br. 463)

Kada govorimo o siglama, na pojedinim primjercima (kat. br. 81, 87, 98, 129, 136, 142, 180, 198, 313, 413) ispod desne oznake javlja se točka, slična onoj koja se javlja na licu na sredini tijela kune (Slika 8). Slične oznake javljaju se i na drugom novcu kasnog srednjeg i ranog novog vijeka i zasad ne postoji točno objašnjenje što predstavljaju. Možemo pretpostaviti da bi se moglo raditi o grešci ili istrošenosti kalupa jer pojava nije vezana za određen tip kovanice iz ostave.

Slika 8. Nepoznata oznaka ispod desnog sigla na naličju (kat. br. 87)

Sitne točkice vidljive su na dva primjerka između lijevog sigla i zvijezde (Kat. br. 38, 177), te su vjerojatno nastale kao posljedica istrošenosti kalupa te nemaju bitnije značenje obzirom da se ne javljaju ni na jednom drugom primjerku unutar ostave (Slika 9).

Slika 9. Sitne oznake između lijevog sigla i zvijezde na naličju kovanice (kat. br. 38)

Još jedna, izuzetno bitna i uočljiva razlika na naličju kovanica, je zamjena u poziciji zvijezde i polumjeseca. U većini slučajeva polumjesec se nalazi desno od manje poprečne grede križa, a

zvijezda lijevo (npr. slike 3 - 6), dok 7 primjeraka (Kat. br. 135, 446 – 451) ima zvijezdu desno, a polumjesec lijevo (Slika 10.). Tri primjerka ove varijante naličja (kat br.135, 446-447), unutar krakova polumjeseca, nemaju kružić sa točkom u sredini, dok je na ostatku kovanica on vidljiv. Ovaj motiv mogao bi biti oznaka pojedinih emisija novca (Truhelka 1897: 52), no moguće je da se radi o oznakama komornog grofa ili monetara. Za njih Truhelka tvrdi da se stavljaju umjesto nekih sigla (Truhelka 1897: 67), što, uzmemo li u obzir tko je imao pravo kovanja novca u ovom periodu, ne bi bilo dopustivo pa bi se takve primjerke moglo smatrati i krivotvorinama.³⁸

Slika 10. Denar sa zamjenom u poziciji polumjeseca i zvijezde (kat. br. 446)

Primjetna razlika postoji i u izvedbi dviju glava ispod veće grede križa, posebice u krunama. Na pojedinim primjercima stječe se dojam da je ona udvostručena (Slika 11.), odnosno kao da su dvije krune spojene u jednu (kat. br. 46, 54, 60, 144, 206, 209, 430). Na istim primjercima uočen je i kružić na vrhu okomite grede križa, umjesto točke koja se uobičajeno stavlja na to mjesto. Oblik je karakterističan za 1. tip denara.

³⁸ Prema Ugovoru o zakupu kremničke kovnice u Ugarskoj (1342.), monetari jesu bili dužni otisnuti svoje ime ili neki drugi poseban znak na kovanice kako bi se, u slučaju pronalaska lošijeg novca isti mogao kazniti i ne treba čuditi da bi se takva praksa prenijela i u Slavoniju. No malo je vjerojatno da bi se takve oznake stavljale umjesto inicijala jednog bana ili vladara, pa je tako mjesto unutar polumjeseca najizglednija opcija.

Zanimljive su i one koje ćemo, zbog njihova izgleda, nazivati krunama u obliku vrha kule (Slika 12). U obrađenim primjercima javljaju se na obje glave istovremeno (kat. br. 165, 183, 212), zatim samo na lijevoj strani, dok je desna 'narebrena' (kat. br. 153, 172, 208, 217, 253) te samo na desnoj strani, a lijeva je 'narebrena' (kat. br. 184, 268, 408).

Slika 11. Glava s poduplanom krunom lijevo (kat. br. 60)

Slika 12. Glave s krunom u obliku kule (kat. br. 165)

Razlika je uočljiva i u prikazima samih glava, neovisno od krune. Pa su tako, na dvije kovanice devetog tipa natpisa, one izvedene lijepše, s istaknutim očima i drugim karakteristikama (Slika 13.). Na njima treba izdvojiti i prikaz zvijezde koja ima točku u svom središtu (kat. br. 259, 355). Na trećem prikaz glava odgovara onima kakve standardno pronalazimo na drugim kovanicama iz ostave (kat. br. 320).

Slika 13. Lijepše rađena kovanica s točkom u sredini zvijezde (kat. br. 355)

Već je prije spomenuto da jedan denar gotovo svim svojim karakteristikama ne odgovara inventaru ostave. To je denar bana Ivana Babonića (kat. br. 463; Slika 14.). Na licu mu se nalazi natpis desetog tipa, unutar dvije kružnice. U središtu je kuna u trku okrenuta na lijevu stranu s dvije šesterokrake zvijezde smještene iznad i ispod nje. Na kuni nema istaknutih karakteristika poput očiju, krzna i sl. Na naličju se nalazi patrijahalni križ sa šesterokrakom zvijezdom i polumjesecom u njegovom gornjem dijelu. Polumjesecu nedostaje točka ili kružić između krakova. Iz središta križa niču dva ljiljana. Pored veće, poprečne grede nalaze se sigle K-I, koje predstavljaju inicijale kralja i bana (*Karolus – Iohannes*) (Mirnik 2008: 130). Glave dijeluju veće i nezgrapnije u odnosu na ostale primjere iz ostave. Kao što je već navedeno, Rengjeo u svom članku spominje da je pomno pregledao sve 'banovce' iz ostave (Rengjeo 1958: 3), što znači da je gotovo nevjerojatno da bi mu, kao jednom od vrsnih numizmatičara tog vremena, promaklo da se među Nikolinim novcem nalazi izgledom znatno drugačija kovanica njegova prethodnika.³⁹ No ipak, on je, kao i u nastavku analiziran poseban tip obola, ne spominje pa se postavlja pitanje kako su navedene kovanice došle u njen inventar. Ivan Mirnik u 34. broju Obola navodi da se u ostavi nalazi 495 banskih denara, od kojih 494 pripada banu Nikoli Omedejevu, no ne pojašnjava što je s preostalom kovanicom. (Mirnik 1982: 17) Moguće je da je on već tada uočio denar Ivana Babonića, što znači da bi navedena kovanica došla u inventar ostave između 1955. i 1982. godine, no nije moguće utvrditi na koji način. Zanimljivo je još spomenuti da Truhelka sigle sa znakom kraćenja pripisuje starijim emisijama novca (Truhelka 1897: 57), pa ne bi bilo teško staviti nastanak ove kovanice u vrijeme izravne smjene dva bana (Ivana Babonića i Nikole Omedejeva), odnosno u vrijeme Karlove reforme novca 1323., što bi značilo da već Babonić počinje imitirati lijepi Belin novac. Ako su dva bana vrlo kratak period istovremeno banovala, nije teško objasniti ni dva prije spomenuta denara bez sigli (*interregnum*), kao ni obol u nastavku.

³⁹ Rengjeo i u ranijoj objavi iz 1955. navodi kako se nalaz sastoji od komada sa samo jednim tipom sigle, za razliku od drugih mješovitih nalaza. (Rengjeo 1955: 17.)

Slika 14. Lice i naličje denara Ivana Babonića

Nekoliko varijanta natpisa nalazimo i na obolima iz ostave, i to (Graf 5.):

Tip	Natpis	Količina	Kat. Br.
1.	REXSCL AONIA ⁴⁰	8	452-459
2.	REXSCL AOnIIA ⁴¹	2	460, 464
3.	REXSCL...VONI·E	2	461-462

Tabla 2. Tipovi natpisa na obolima iz ostave Mekiš – Zgruti

U katalogu isti su podjeljeni u dva tipa prema razlici u prikazu na naličju.

Obole kat. br. 452 – 459 karakterizira kuna u trku na licu okrenuta na lijevo, s dvije rozete raspoređene ispod i iznad nje te prvi tip natpisa. Ukupno zauzimaju 67% od ukupno 12 komada analiziranih obola (Graf 6.). Unutar ovog tipa moguće je još izdvojiti dvije kovanice s prikazom kune u čijem se središtu nalazi točka (kat. br. 456-457) te ih se može dovesti u vezu s denarima istih karakteristika. Logično je zaključiti da pripadaju istoj seriji kovova. Sličan obol s točkom na sredini tijela kune, koji se pripisuje vladavini Bele IV., pronađen je i u ostavi iz Poljančana kod

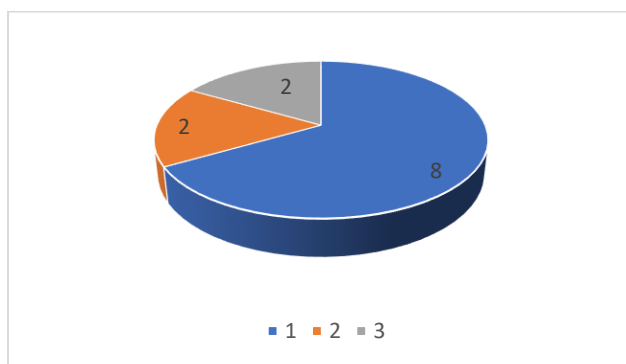
⁴⁰ Posljednje slovo 'A' okrenuto je naopako. Moguće je da se radi i o gusto otisnutom slovu 'E' kojem je dio odsječen.

⁴¹ Kao prethodni.

Bjelovara⁴²(Bilić 2014: 15, kat. br. 16). Unutar iste ostave pronađen je i obol Nikole Omodejeva, kojem na temelju fotografije nije moguće sa sigurnošću odrediti tip natpisa (Bilić 2014: 18. kat. br. 30).

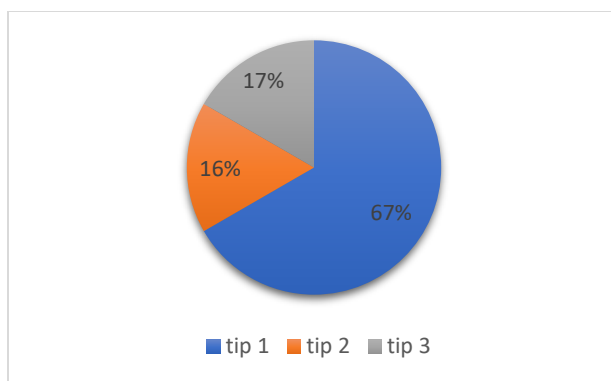
Na naličju se standardno nalazi patrijahalni križ. Pored gornjeg dijela križa, na lijevoj strani je šesterokraka zvijezda, a desno vodoravno položen polumjesec između čija se dva kraka nalazi kružić. Ostatak prikaza odgovara onima na denaru.

Drugi tip natpisa nalazi se na samo jednom obolu, izuzev nepoznatog obola (kat. br. 460), a treći na dva (kat. br. 461-462). Ukupno čine 32% obola iz ostave (Graf 6.). Iako bi ih se prema tome moglo svrstati u dva različita tipa, zajedničke su im stilske karakteristike, odnosno prikazi lica i naličja. Kuna u trku i dalje krase prednju stranu, no sada se iznad i ispod nje nalaze šesterokrake zvijezde. I sama kuna je nešto manja i drugačije izvedena. Prikazi na naličju i dalje ostaju isti uz manje stilske promjene, pa su tako uočljive razlike u veličini i prikazu glava, a osobito je uočljiv i nedostatak kružića između krakova polumjeseca.

Graf 5. Broj obola iz ostave prema tipu natpisa

⁴² Ostavu je za Arheološki muzej u Zagrebu otkupio Josip Brunšmid 1914. godine od Karla Nubera. Bila je ukopana vjerojatno početkom 14.st.

Graf 6. Tipovi obola prema natpisu izraženi u postotcima

Drugom tipu natpisa odgovara i prije spomenut obol kojem nije moguće odrediti pripadnost prema siglama pa je izdvojen u zasebnu cjelinu (kat. br. 464, Slika 15.). Slovo *Ź*, u ovakvoj obrnutoj formi, nije nepoznato na denarima i moglo bi se pripisati imenu nekog bana. Uzmemo li u obzir dataciju ostave, najvjerojatniji kandidat bio bi ban Stjepan Babonić. No, problem se javlja sa slovom *O* i što ono označava. Običaj je na denare bio stavljati inicijale imena samog bana, ili početno slovo vladara i bana. U tom slučaju, slovo *O* nema smisla obzirom da nema banova kojima tako počinje ime. No, mogli bi smo ga ipak povezati sa banom Nikolom, koji nosi pridjev *Omodejev*. Također zbog svoje izvedbe, i činjenice da su sigle nerijetko obrnuto postavljene, nije nemoguće da slovo *Ź* to zapravo nije, već da se radi o pokušaju izvedbe slova *N*, koje je obrnuto i stilski lošije izvedeno zbog male površine kovne pločice. U tom slučaju, mogli bi smo sa sigurnošću ovu kovanicu pripisati spomenutom banu, no ovakvu interpretaciju potrebno je uzeti s oprezom obzirom da se u trenutku pisanja rada, radi o jedinom poznatom primjerku pa je isto tako moguće da je riječ o pokušaju krivotvorenja. Moglo bi se raditi i o slovu *Z*, no njega nije moguće dovesti u vezu s poznatim nam banovima. Naopako postavljena slova značajka su krivotvorina, no ona uglavnom dolaze u kombinaciji sa besmislenim natpisima (Korčmaroš i Mirnik: u tisku). Denari banova Stjepana i Ivana Babonića te Nikole Omodejeva nalaze se i u skupnom nalazu iz Bihaća (Mirnik 1993a: 56-60). Sigla *K-I* javlja se i u skupnom nalazu iz Kalata (Mirnik 1981: 21).

Slika 15. Obol nepoznatog bana

5. ZAKLJUČAK

Ostava Mekiš – Zgruti skupni je nalaz srebrnog banskog novca i nakita, nađen nedaleko Podravske Sesvete u istočnom dijelu Koprivničko – Križevačke županije na mjestu gdje se kasnije ustanovilo i arheološkim istraživanjima potvrdilo postojanje naselja koje pripada razvijenom i kasnom srednjem vijeku. Već 1967. godine ostava je otkupljena i dolazi u posjed Arheološkog muzeja u Zagrebu, gdje se i danas nalazi kao dio stalnog srednjovjekovnog postava. Dok je nakit iz ostave temeljito proučen (par sljepoočnica i tri prstena), novcu se nije pridavala prevelika pažnja te do ovog rada nije bio objavljen u cijelosti. Novac se s nakitom, okvirno pripisuje razdoblju 14. stoljeća kada je u Slavoniji na vlasti ban Nikola Omodejev, koji direktno obnaša vlast kralja Karla I Roberta na prostoru Slavonije, te je cirkulirao isključivo na tom teritoriju.

Analizom kovanica (464) potvrđene su pretpostavke Ivana Rengjca, koji je uočio da su iste slične lijepom banskom novcu kakav se kovao za Bele IV, no smatra da su puno mlađe. Ponovnim pregledom moguće je ustvrditi da ovi denari zaista jesu mlađi, posebice uzmemo li u obzir natpis u kojem su lijepa gotička slova zamijenjena svojom latiniziranom inačicom, kao i u padu čistoće metala od kojeg su kovne pločice izrađene (srebro i bakar). Sličnost novcu Nikole Omodejeva pokazuju i kovovi bana Mikca, što ide u prilog njihovoj autentičnosti i bez sumnje ih se može smatrati produktom 14. stoljeća.

Tijekom pomnog pregleda srebrnjaka iz ostave uočene su razlike u natpisu, koji je stoga unutar ove cjeline tipološki podijeljen u 10 varijanti. Takve promjene u natpisu upućuju na korištenje više različitih kalupa prilikom kovanja lica kovanice, a karakterizira ih spajanje ili izostanak pojedinih slova, te njihovi gotički oblici. No, isto je vidljivo i na prikazima kune kao i na naličju gdje se pojavljuju razlike u prikazima glava ili polumjeseca i zvijezde. Na životinji se tako javljaju krzno i točke te je zanimljivo da ih se može povezati s točno određenim tipom natpisa.

Problem koji se javlja su sigle, odnosno banske oznake, koje same po sebi upućuju na 13. stoljeće. No, njihova pojava u kasnijem razdoblju može se potkrijepiti poveljom iz 1323. godine, kojom Karlo I Robert određuje kovanje banskih denara po uzoru na one kovane za vrijeme Bele IV. Dvije kovanice karakterizira nedostatak banskih oznaka što bi moglo upućivati na grešku kalupa, pokušaj krivotvorenja novca, ali i na kratko razdoblje bez bana na vlasti.

Na pojedinim se primjercima ispod ili iznad sigla nalazi jedna ili više malih točkica, koje su najvjerojatnije produkt istrošenosti kalupa te nemaju neko bitnije značenje. Također ih ne možemo povezati s određenim tipom natpisa unutar ovog skupnog nalaza.

Promjenu u poziciji polumjeseca i zvijezde na naličju pojedinih kovanica možemo jednostavno pripisati drugom obliku kalupa te ona nema bitnije značenje. No, unutar polumjeseca se na većini primjeraka nalazi kružić koji svojim izgledom podsjeća na sigle pa možemo pretpostaviti da se radi o oznaci monetara ili oznaci emisije novca.

Glave koje se nalaze podno križa predstavljaju kralja i kraljicu te postoje razlike i u njihovom prikazu, osobito krunama. Tako nalazimo varijante s udvostručenim krunama, zatim onima u obliku kule te 'narebrenim' krunama. Na dvije kovanice glave su izvedene ljepše s naglašenim karakteristikama poput očiju, kose i odjeće.

Prema gotovo svim stilskim karakteristikama od ostatka kovanica iz ostave razlikuje se denar koji prema siglama pripisujemo Ivanu Baboniću. Upravo nam ova kovanica povlači i pitanje svog 'dolaska' u inventar ostave Zgruti, obzirom da se, sudeći prema dostupnoj literaturi, ista nije nalazila u njemu kada je ostava pregledana prvi puta, kao i nepoznati obol uočen tijekom analize prezentirane u ovom radu. Možemo pretpostaviti da se 'kontaminacija' dogodila između 1955. i 1982. godine, ili jednostavno prilikom obrade Ivanu Rengjeu materijal nije bio fizički dostupan.

Na obolima su također uočene razlike u natpisu, pa su stoga i oni podijeljeni u tri tipa unutar ove cijeline. Vidljivo je da su na obolima prikazani isti motivi kao što je to slučaj i kod denara. Od 12 kovanica, na dvije su uočene točke na sredini tijela kune te ih se direktno može dovesti u vezu s denarima koji imaju istu karakteristiku.

Za razliku od obola prvog tipa prema tabli koja se nalazi u poglavlju s analizom, one drugog i trećeg tipa uz natpis izdvajaju i prikazi šesterokrakih zvijezda na licu umjesto rozeta.

Naposljetku, valja izdvojiti i obol s nepoznatom siglom O – 2, koji je zasad jedini poznati primjerak takve vrste i o njegovoj se pripadnosti može samo teoretizirati. S obzirom na to da obrtanje slova u natpisima na kovanicama nije bilo rijetko, prije navedena oznaka bana mogla bi se čitati kao O – N (*Omodei -Nicolaus*). Čitanje 2 kao slova Z u ovom trenutku nije izgledno, jer ne postoji ban kojemu bi tako počinjalo ime. Nije isključeno da bi se moglo raditi i o nepoznatom monetaru.

BIBLIOGRAFIJA

- Bakota 1970 Bakota, Srećko. „Bizantski novac.“ *Bilten*, br. 17, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1970, pp. 1-13.
- Bakota 1977 --. „Bizantski novac na našem području u razdoblju od dolaska Hrvata do ujedinjenja s Mađarskom u personalnu uniju 1102. godine.“ *Obol*, br. 30, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1977, pp. 17-24.
- Benažić 1997 Benažić, Aleksandar. „Polumjesec sa zvijezdom kao zemaljski simbol na Hrvatskom novcu.“ *Numizmatičke vijesti*, br. 50, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1997, pp. 76-87.
- Benažić 1998 --. „Simbolika polumjeseca sa zvijezdom: povijesni pregled.“ *Numizmatičke vijesti*, br. 51, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1998, pp. 27-44.
- Benažić 2001 --. „Podrijetlo simbola kune na hrvatskom novcu.“ *Numizmatičke vijesti*, br. 54, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 2001, pp. 74-109.
- Benković 2006 Benković, Stjepan. „O obljetnici, kovnici i banovcu.“ *Zbornik povijesnog društva Pakrac – Lipik*, 3/2006, Pakrac: Povijesno društvo Pakrac – Lipik, 2006, pp. 5-9.
- Benković 2010 --. „Pakrački kraj u srednjem vijeku.“ *Zbornik povijesnog društva Pakrac – Lipik*, 7/2010, Pakrac: Povijesno društvo Pakrac - Lipik, 2010, pp. 97-100.
- Bilić 2014 Bilić, Tomislav. „1914. u Arheološkom muzeju u Zagrebu – nabava materijala za numizmatičku zbirku.“ *1914. Sjećanje na Prvi svjetski rat. Novac, medalje i odlikovanja*, Zagreb: Arheološki muzej, 2014, pp. 7-43.

- Čimin 2013 Čimin, Robert. „Mekiš – Zgruti.“ *HAG*, 10/2013, Zagreb: HAD, 2013, pp. 173-175.
- Čimin 2014 --. „Povijest arheologije u Podravini (1880. – 2014.)“ *Podravski zbornik*, 40/2014, Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2014, pp. 135-157.
- Čimin 2017a Čimin, Robert. „Prilog poznavanju prehrambenih navika u kasnom srednjem vijeku.“ *Srednjovjekovna naselja u svijetlu arheoloških izvora*, ZIA, vol. 6, Zagreb: Institut za arheologiju, 2017, pp. 279-291.
- Čimin 2017b --. *Vlastelinstvo Gorbonok*, Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2017.
- Demo 2014 Demo, Željko. *Zlato i srebro srednjeg vijeka u arheološkom muzeju u Zagrebu*, Zagreb: Arheološki muzej, 2014, pp. 89-95.
- Dobrinić 1993 Dobrinić, Julijan. „Prvi hrvatski frizatik hercega Andrije: jedna neobjavljena varijanta.“ *Numizmatičke vijesti*, br. 46, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1993, pp. 53-55.
- Dolenec 1979 Dolenec, Irislav. „Novci hrvatskih banova.“ *Obol*, br. 31, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1979, pp. 7-11.
- Dolenec 1981 --. „Novci s natpisima i grbovima hrvatskih zemalja.“ *Obol*, br. 33, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1981, pp. 10-17.
- Dolenec 1982 --. „Proslava 720. obljetnice zagrebačke kovnice.“ *Obol*, br. 34, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1982, pp. 4-5.
- Dolenec 1993 --. *Hrvatska numizmatika od početaka do danas*, Zagreb: Prvi hrvatski bankovni muzej Privredne banke, 1993.

Dukat i Mirnik 2005	Dukat, Zdenka; Mirnik, Ivan. „Nacrt numizmatičke topografije Podravine.“ <i>Podravina</i> , 4/25, 8, Koprivnica, 2005, pp. 121-146.
Gligo i Morović 1977	Gligo, Vedran; Morović, Hrvoje. <i>Legende i Kronike</i> . Split: Čakavski sabor, 1977.
Herman Kaulić 2006	Herman Kaulić, Vijoleta. „Srednjovjekovni Pakrac i njegovi banovci.“ <i>Zbornik povijesnog društva Pakrac – Lipik</i> , 3/2006, Pakrac, 2006: Povijesno društvo Pakrac – Lipik, pp. 10-21.
Kampuš 1981	Kampuš, Ivan. „Zagrebački Gradec u XIII i XIV st. Prilog društvenom i privrednom razvoju.“ <i>Zagrebački novac i medalje. Katalog izložbe</i> , Zagreb: Arheološki muzej, 1981, pp. 3-13.
Kampuš 1982	--. „Zagrebački Gradec u XIII i XIV st. Prilog društvenom i privrednom razvoju.“ <i>Obol</i> , br. 34, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1982, pp. 8-14.
Klaić 1976	Klaić, Nada. <i>Povijest Hrvata u razvijenom srednjem vijeku</i> . Zagreb: Školska knjiga, 1976.
Klaić 1900	Klaić, Vjekoslav. „Hrvatski hercezi i bani za Karla Roberta i Ljudevita I. (1301-1382).“ <i>Rad JAZU</i> , knjiga 53, Zagreb, 1900, pp.126-218
Klaić 1904	--. „Marturina. Slavonska daća u srednjem vijeku.“ <i>Rad JAZU</i> , knjiga 62, Zagreb, 1904, pp. 114-213
Kopač 1972	Kopač, Viktor. „Motivi heraldike, simboli i sigle na novcima vojvoda i banova u srednjem vijeku.“ <i>Bilten</i> , br. 23, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1972, pp. 5-20.
Korčmaroš 1992	Korčmaroš, Ladislav. „Prestanak kovanja slavonskih banovaca i rad zagrebačke kovnice do 1540. godine:

- argumenti i hipoteze.“ *Numizmatičke vijesti*, br. 45, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1992, pp. 38-47.
- Korčmaroš 1994 --. „Patvorenje novca i sankcije protiv krivotvoritelja na području Hrvatske i Slavonije od XIII do XVI stoljeća.“ *Numizmatičke vijesti*, br. 47, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1994, pp. 50-61.
- Korčmaroš 1998 --. „Kratak pregled historiografije slavonskih banovaca.“ *INCC-98*, Opatija, 1998: Hrvatsko numizmatičko društvo, pp. 89-97.
- Korčmaroš i Mirnik u tisku Korčmaroš, Ladislav; Mirnik, Ivan. *Patvorenje novca i upotreba stranog patvorenog novca na području Hrvatske i Slavonije te sankcije prema izvršiteljima od XIII do XVI stoljeća*. U tisku.
- Krasnov 1980 Krasnov, Gjuro. „Kratak pregled srednjovjekovne numizmatike Dalmacije, Hrvatske i Slavonije.“ *Numizmatičke vijesti*, br. 34, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1980, pp. 3-14.
- Krasnov 1998 --. „Dvostruko kovani slavonski banovac.“ *Numizmatičke vijesti*, br. 51, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1998, pp. 24-26.
- Krasnov 1999 --. „Ugarski simboli na hrvatskom novcu (slavonski banski i hercegški denari).“ *Numizmatičke vijesti*, br. 52, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, pp. 49-51.
- Križan 2010 Križan, Branko. „Kovnica je bila u Pakracu!“ *Zbornik povijesnog društva Pakrac – Lipik*, 7/2010, Pakrac: Povijesno društvo Pakrac – Lipik, 2010, pp. 5-18.
- Metcalf 1965 Metcalf, D. M. *Coinage in the Balkans 820-1355*. Thessaloniki: Institute for Balkan Studies, 1965.

- Metcalf 1978 --. „Monetarna interpretacija banskog denara u XIII stoljeću.“ *Numizmatika*, VI/1978, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1978, pp. 46-49.
- Mirnik 1981 Mirnik, Ivan. „Zagrebački novac i medalje.“ *Zagrebački novac i medalje. Katalog izložbe*, Zagreb: Arheološki muzej, 1981, pp. 15-27
- Mirnik 1982 --. „Skupni nalazi slavonskih banovaca.“ *Obol*, br. 34, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1982, pp. 14-18.
- Mirnik 1991 --. „Numismatica. Medaglistica. Tesori nazionali della Croazia, capolavori dei Musei di Zagabria, Arezzo, 1991, pp. 203-227.
- Mirnik 1992 --. „Skupni nalazi slavonskih banovaca u numizmatičkoj zbirci Arheološkoga muzeja u Zagrebu“ *VAMZ*, vol. 24 – 25, sv. 3, Zagreb: Arheološki muzej, 1992, pp. 183-248.
- Mirnik 1993a --. „Skupni nalaz slavonskih banovaca iz Bihaća“ *Numizmatičke vijesti*, br. 46, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1993, pp. 56-61.
- Mirnik 1993b --. „Numizmatička zbirka“ *Arheološki muzej u Zagrebu. Izbor iz fundusa*, Zagreb: Arheološki muzej, 1993, pp. 203-227.
- Mirnik 1994 --. „Kuna na hrvatskim grbovima i na hrvatskom srednjovjekovnom novcu.“ *Veterinarska stanica*, 25/1994, Zagreb: Hrvatski veterinarski institut, 1994, pp. 233-236.
- Mirnik 2006 --. „Pravo hrvatskoga plemstva na vađenje rudače i kovanje novca.“ *Povijesni prilozi*, 25/2006, Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 2006, pp. 101-117.

- Mirnik 2008 --. „Najsitnija kulturna dobra. Novac i njegova uloga u Srednjovjekovnoj Hrvatskoj i Slavoniji.“ *Crkvena kulturna dobra. Analecta*, 6/2008, Zagreb: Glas koncila, 2008, pp. 125-143.
- Palavra 2006 Palavra, Zdravko. „Simbolika 'pakračkog banovca““ *Zbornik povijesnog društva Pakrac – Lipik*, 3/2006, Pakrac: Povijesno društvo Pakrac – Lipik, 2006, pp. 22-27.
- Pandžić 1982 Pandžić, Miljenko. „Najstariji pisani spomen zagrebačkih denara“ *Obol*, br. 34, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1982, pp. 6-8.
- Pandžić 1985 --. „Pregled i kronologija hrvatskih banova početkom 12. stoljeća“ *Numizmatičke vijesti*, br. 39, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1985, pp. 46-53.
- Pandžić 1987 --. „Pregled i kronologija hrvatskih hercega i banova (1225-1260)“ *Numizmatičke vijesti*, br. 41, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1987, pp. 56-67
- Pandžić 2004 --. „Pregled i kronologija hrvatskih banova i hercega u doba Anžvinaca početkom 14. stoljeća (1301-1310). I dio.“ *Numizmatičke vijesti*, br. 57, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 2004, pp. 32-98
- Pandžić 2005 --. „Pregled i kronologija hrvatskih banova i hercega u doba Anžvinaca početkom 14. stoljeća (1301-1310). II dio.“ *Numizmatičke vijesti*, br. 58, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 2005, pp. 59-120.
- Pogačnik 1973 Pogačnik, Albin. „Osnovni podaci o frizaticima.“ *Bilten*, br. 24, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1973, pp. 1-6.
- Probszt 2011 Probszt, Günther. „Razvoj kovanja novca u srednjem i novom vijeku.“ *Collectanea archaeologica Musei*

- archaeologici Zagradiensis: Numizmatički priručnik i rječnik*, 2/2011, Zagreb: Arheološki muzej, 2011, pp. 111-174.
- Rawlings 1966 Rawlings, Gerhrude B. *Ancient, Medieval, Modern Coins and How to Know Them*, Chicago: Ammon Press, 1966
- Rengjeo 1955 Rengjeo, Ivan. „Nalaz banovaca u zaseoku Zgruti“ *Numizmatičke vijesti*, br. 5, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1955, pp. 17.
- Rengjeo 1958 --. „Slavonski banovci bana Nikole (1323-1325)“ *Numizmatičke vijesti*, br. 11, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1958, pp. 2-9.
- Rengjeo 1959 --. *Corpus der mittelalterlichen Münzen von Kroatien, Slavonien, Dalmatien und Bosnien*. Graz, 1959.
- Rengjeo 1977a --. „Prvi hrvatski novci“ *Obol*, br. 27, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1977, pp. 27-38.
- Rengjeo 1977b --. „Početak kovanja slavonskih banovaca.“ *Obol*, br. 30, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1977, pp. 41-48.
- Rengjeo 2011 --. „Kovanje novca u južnoslavenskim zemljama i u Turskoj“ *Collectanea archaeologica Musei archaeologici Zagradiensis: Numizmatički priručnik i rječnik*, 2/2011, Zagreb: Arheološki muzej, 2011, pp. 175-220.
- Smajlagić 2002 Smajlagić, Robert. „Ostava slavonskih banovaca iz Rakitovice (općina Donji Miholjac)“ *Numizmatičke vijesti*, br. 55, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 2002, pp. 122-135.
- Smajlagić 2003 --. „Tragom templarskog križa na slavonskom banskom denaru“ *Numizmatičke vijesti*, br. 56, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 2003, pp. 188-201.

- Smajlagić 2004 --. „Osvrt na neke zanemarene pojedinosti isprava koje spominju slavonsku bansku kovnicu“ *Numizmatičke vijesti*, br. 57, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 2004, pp. 135-162.
- Smičiklas 1906 Smičiklas, Tadija. *Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije. Listine godina 1236. – 1255. Sv. 4*, Zagreb: JAZU, 1906.
- Smičiklas 1911 --. *Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije. Listine godina 1236. – 1255. Sv. 9*, Zagreb: JAZU, 1911.
- Truhelka 1897 Truhelka, Ćiro. *Slavonski banovci: prinos hrvatskoj numismatici*. Sarajevo: Zemaljska štamparija, 1897.
- Vukušić i Pandžić 2006 Vukušić, Luka; Pandžić, Miljenko. „Pregled i kronologija hrvatskih banova i hercega od 1310 - 1320. I dio.“ *Numizmatičke vijesti*, br. 59, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 2006, pp. 48-110.
- Vukušić i Pandžić 2007 --. „Pregled i kronologija hrvatskih banova i hercega od 1310 - 1320. II dio.“ *Numizmatičke vijesti*, br. 60, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 2007, pp. 74-126.
- Vukušić i Pandžić 2008 --. „Pregled i kronologija hrvatskih banova i hercega od 1321-1330. I dio.“ *Numizmatičke vijesti*, br. 61, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 2008, pp. 65-109.
- Vukušić i Pandžić 2009 --. „Pregled i kronologija hrvatskih banova i hercega od 1321-1330. II dio.“ *Numizmatičke vijesti*, br. 62, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 2009, pp. 53-76.
- Wyroubal 1981 Wyroubal, Zvonimir. „Nešto malo o našim banovcima“ *Obol*, br. 33, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1981, pp. 8-10.

Zmajić 1973

Zmajić, Bartol. „Grbovi na novcima zemalja Jugoslavije tokom stoljeća“ *Bilten*, br. 25, Zagreb: Hrvatsko numizmatičko društvo, 1973, pp. 1-7.

DOKUMENTI

Arhiv AMZ-a: spis br. 565/1954, Mekiš Podravski

KATALOG NOVCA⁴³

Nikola Omodejev (1322. - 1324.)

Koprivničko – Križevačka, Podravske Sesvete, Mekiš, Zgruti

Istočna Europa, Hrvatska, Slavonija

1322. – 1324.

Banski denar, Zagreb, DOLENEC 46, RENGJEO 229 – 256

Srebro

Av.: +MONETAPEGISP(ro)SCLAVONIA; Natpis počinje s lijeve strane, omeđen s dvije biserne kružnice. U polju se nalazi kuna u trku okrenuta na lijevu stranu; iznad i ispod po jedna rozeta sastavljena od jednog središnjeg i šest okolnih kružića.

Rv.: Unutar biserne kružnice dominira patrijarhalni križ na dvije stepenice sastavljen od patibuluma i dvije (jedne veće i jedne manje) poprečne grede ili antene. Pored gornjeg dijela križa, na lijevoj strani šesterokraka zvijezda; desno vodoravno položen polumjesec između čija se dva kraka nalazi kružić s točkom u sredini. Iz središta križa izlaze dva izdanka (po jedan sa svake strane) s kružićem ili bobicom na vrhu. Ispod veće poprečne grede, a lijevo i desno od patibuluma, dvije okrunjene glave okrenute jedna prema drugoj. Na vrhu patibuluma točka. Uz donju veću gredu nalaze se sigle O - O.

1. Dim.: 16 mm. Težina: 0,78 g. Pol. kal.: 3.

Pregledan. Kovan. Stalna izložba AMZ. (1967).
Porijeklo: Vanja Radauš. Datum: 1943. Zbog anomalije na slovu E u obliku obrnutog zareza na njegovom donjem dijelu postoji mogućnost interpretacije natpisa PEGIS kao REGIS. Dobro očuvan. 538:ZAG E62899.

2. Dim.: 15 mm. Težina: 0,73 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62900.

3. Dim.: 16 mm. Težina: 0,61 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62901.

4. Dim.: 15 mm. Težina: 0,74 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62902.

5. Dim.: 16 mm. Težina: 0,67 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62903.

6. Dim.: 16x15mm. Težina: 0,67 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62904.

7. Dim.: 16x15mm. Težina: 0,88 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E62905.

8. Dim.: 16mm. Težina: 0,53 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62906.

9. Dim.: 16x15mm. Težina: 0,69 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62907.

⁴³ Katalog je napravljen uz pomoć programa NUMIZ. Sve fotografije odgovaraju izvornoj veličini kovanica (1:1).

10. Dim.: 16mm. Težina: 0,64 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62908.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11. Dim.: 15 mm. Težina: 0,77 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62909.

12. Dim.: 15x14 mm. Težina: 0,73 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62910.

13. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0,77 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62911.

14. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,63 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Otkrhnut. 538:ZAG E62912.

15. Dim.: 15 mm. Težina: 0,70 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62913.

16. Dim.: 16 mm. Težina: 0,70 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62914.

17. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0,70 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62915.

18. Dim.: 16x16 mm. Težina: 0,73 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62916.

19. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,65 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62917.

20. Dim.: 15 mm. Težina: 0,67 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62918.

21. Dim.: 16 mm. Težina: 0,59 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62919.

22. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,57 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62920.

23. Dim.: 15 mm. Težina: 0,79 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62921.

24. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,79 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62922.

25. Dim.: 16 mm. Težina: 0,60 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62923.

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26. Dim.: 16x16 mm. Težina: 0,72 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62924.

27. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,72 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62925.

28. Dim.: 16 mm. Težina: 0,59 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62926.

29. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0,73 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62927.

30. Dim.: 16x17 mm. Težina: 0,76 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62928.

31. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0,75 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62929.

32. Dim.: 16 mm. Težina: 0,77 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62930.

33. Dim.: 15 mm. Težina: 0,76 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62931.

34. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0,65 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62932.

35. Dim.: 16 mm. Težina: 0,70 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62933.

36. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0,79 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62934.

37. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,77 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62935.

38. Dim.: 15 mm. Težina: 0,57 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62936.

39. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,69 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62937.

40. Dim.: 15 mm. Težina: 0,58 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62938.

41. Dim.: 15 mm. Težina: 0.60 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62939.

42. Dim.: 16 mm. Težina: 0.61 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62940.

43. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0.81 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62941.

44. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0.71 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62942.

45. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0.73 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62943.

46. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0.61 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62944.

47. Dim.: 16x16 mm. Težina: 0.63 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62945.

48. Dim.: 16x16 mm. Težina: 0.76 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62946.

49. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0.78 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Presvučen patinom. 538:ZAG E62947.

50. Dim.: 16x16 mm. Težina: 0.67 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62948.

51. Dim.: 15 mm. Težina: 0.74 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62949.

52. Dim.: 16x16 mm. Težina: 0.48 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62950.

53. Dim.: 15 mm. Težina: 0.59 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Napuknut. 538:ZAG E62951.

54. Dim.: 15 mm. Težina: 0.60 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62952.

55. Dim.: 16x16 mm. Težina: 0.65 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62953.

56. Dim.: 15 mm. Težina: 0,79 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62954.

57. Dim.: 16 mm. Težina: 0,73 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62955.

58. Dim.: 15 mm. Težina: 0,76 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62956.

59. Dim.: 16 mm. Težina: 0,71 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62957.

60. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,54 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62958.

61. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,62 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62959

62. Dim.: 15x15 mm. Težina: 0,56 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62960.

63. Dim.: 15 mm. Težina: 0,84 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62961.

64. Dim.: 16x16 mm. Težina: 0,60 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62962.

65. Dim.: 16 mm. Težina: 0,71 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62963.

66. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,97 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62964.

67. Dim.: 15 mm. Težina: 0,57 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62965.

68. Dim.: 15 mm. Težina: 0,72 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62966.

69. Dim.: 16 mm. Težina: 0,77 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62967.

70. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0,71 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62968.

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71. Dim.: 16 mm. Težina: 0,82 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Otkrnut. 538:ZAG E62969.

72. Dim.: 16 mm. Težina: 0,74 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62970.

73. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0,65 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62971.

74. Dim.: 16x17 mm. Težina: 0,68 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62972.

75. Dim.: 16 mm. Težina: 0,74 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62973.

76. Dim.: 16 mm. Težina: 0,78 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62974.

77. Dim.: 16x16 mm. Težina: 0,81 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62975.

78. Dim.: 16 mm. Težina: 0,73 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E62976.

79. Dim.: 16 mm. Težina: 0,71 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62977.

80. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0,67 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62978.

81. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0,85 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62979.

82. Dim.: 16x16 mm. Težina: 0,69 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62980.

83. Dim.: 16x16 mm. Težina: 0,75 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62981.

84. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,85 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E62982.

85. Dim.: 16 mm. Težina: 0,81 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62983.

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86. Dim.: 15 mm. Težina: 0,60 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62984.

87. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0,76 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62985.

88. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,54 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62986.

89. Dim.: 15 mm. Težina: 0,76 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62987.

90. Dim.: 15 mm. Težina: 0,80 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62988.

91. Dim.: 15 mm. Težina: 0,66 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62989.

92. Dim.: 15 mm. Težina: 0,74 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62990.

93. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,70 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62991.

94. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,59 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62992.

95. Dim.: 15 mm. Težina: 0,70 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62993.

96. Dim.: 16 mm. Težina: 0,88 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62994.

97. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0,59 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62995.

98. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,57 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62996.

99. Dim.: 16 mm. Težina: 0,77 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E62997.

100. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,65 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62998.

101. Dim.: 16 mm. Težina: 0,63 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E62999.

102. Dim.: 15 mm. Težina: 0,71 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63000.

103. Dim.: 16 mm. Težina: 0,60 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63001.

104. Dim.: 17x16 mm. Težina: 0,76 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Otkrhnut. 538:ZAG E63002.

105. Dim.: 16x16 mm. Težina: 0,78 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63003.

106. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0,94 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63004.

107. Dim.: 16 mm. Težina: 0,73 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63005.

108. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0,70 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63006.

109. Dim.: 16 mm. Težina: 0,76 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63007.

110. Dim.: 15 mm. Težina: 0,77 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63008.

111. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,66 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63009.

112. Dim.: 15 mm. Težina: 0,60 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63010.

113. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0,76 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63011.

114. Dim.: 16x16 mm. Težina: 0,60 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63012.

115. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,60 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63013.

116. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,61 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63014.

117. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,83 g. Pol. kal.: 4.

Dobro očuvan. 538:ZAG E63015.

118. Dim.: 16 mm. Težina: 0,84 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63016.

119. Dim.: 16 mm. Težina: 0,67 g. Pol. kal.: 9.

Izlizan. 538:ZAG E63017.

120. Dim.: 15 mm. Težina: 0,69 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63018.

121. Dim.: 15x15 mm. Težina: 0,81 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63019.

122. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0,79 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63020.

123. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,77 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63021.

124. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,61 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63022.

125. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,73 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63023.

126. Dim.: 15 mm. Težina: 0,66 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63024.

127. Dim.: 16 mm. Težina: 0,86 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63025.

128. Dim.: 16 mm. Težina: 0,67 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63026.

129. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,67 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63027.

130. Dim.: 16 mm. Težina: 0,79 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63028.

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131. Dim.: 15x14.5 mm. Težina: 0,63 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63029.

132. Dim.: 15 mm. Težina: 0,62 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63030.

133. Dim.: 15 mm. Težina: 0,66 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63031.

134. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,90 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63032.

135. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,67 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63033.

136. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,65 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63034.

137. Dim.: 15 mm. Težina: 0,81 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63035.

138. Dim.: 15 mm. Težina: 0,60 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63036.

139. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,60 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63037.

140. Dim.: 14.5x15 mm. Težina: 0,62 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63038.

141. Dim.: 15 mm. Težina: 0,76 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63039.

142. Dim.: 15 mm. Težina: 0,70 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63040.

143. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,77 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63041.

144. Dim.: 15 mm. Težina: 0,81 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63042.

145. Dim.: 15 mm. Težina: 0,78 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63043.

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,72 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Napuknut. 538:ZAG E63044.

147. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,84 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63045.

148. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,66 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63046.

149. Dim.: 16mm. Težina: 0,83 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63047.

150. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,77 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63048.

151. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,62 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63049.

152. Dim.: 14.5x14 mm. Težina: 0,76 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63050.

153. Dim.: 15 mm. Težina: 0,79 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Odlično očuvan. 538:ZAG E63051.

154. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,93 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63052.

155. Dim.: 15 mm. Težina: 0,62 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63053.

156. Dim.: 15 mm. Težina: 0,71 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63054.

157. Dim.: 15 mm. Težina: 0,84 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63055.

158. Dim.: 15 mm. Težina: 0,67 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63056.

159. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,74 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63057.

160. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,68 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63058.

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161. Dim.: 15 mm. Težina: 0,65 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63059.

162. Dim.: 15 mm. Težina: 0,54 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63060.

163. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,72 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63061.

164. Dim.: 16 mm. Težina: 0,77 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63062.

165. Dim.: 15 mm. Težina: 0,63 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63063.

166. Dim.: 15 mm. Težina: 0,69 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63064.

167. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,68 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63065.

168. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,64 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63066.

169. Dim.: 15 mm. Težina: 0,88 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63067.

170. Dim.: 15 mm. Težina: 0,90 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63068.

171. Dim.: 16 mm. Težina: 0,91 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63069.

172. Dim.: 17x16.5 mm. Težina: 0,94 g. Pol. kal.:
2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63070.

173. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,63 g. Pol. kal.:
2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63071.

174. Dim.: 16 mm. Težina: 0,71 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Otkrnut. 538:ZAG E63072.

175. Dim.: 16mm. Težina: 0,64 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63073.

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,59 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63074.

177. Dim.: 16 mm. Težina: 0,62 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Osrednje očuvan. 538:ZAG E63075.

178. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,72 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63076.

179. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,63 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63077.

180. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,71 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63078.

181. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,70 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63079.

182. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,65 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63080.

183. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,70 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63081.

184. Dim.: 16 mm. Težina: 0,69 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63082.

185. Dim.: 15 mm. Težina: 0,59 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63083.

186. Dim.: 16 mm. Težina: 0,68 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63084.

187. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,65 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63085.

188. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,65 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63086.

189. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,83 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63087.

190. Dim.: 14.5x15 mm. Težina: 0,74 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63088.

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,76 g. Pol. kal.:
3.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63089.

192. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,57 g. Pol. kal.:
4.

Kao gore. Otkrhnut i izlizan. 538:ZAG E63090.

193. Dim.: 15 mm. Težina: 0,86 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Odlično očuvan. 538:ZAG E63091.

194. Dim.: 16 mm. Težina: 0,47 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Otkrhnut. 538:ZAG E63092.

195. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,73 g. Pol. kal.:
4.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63093.

196. Dim.: 16.5x16 mm. Težina: 0,84 g. Pol. kal.:
10.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63094.

197. Dim.: 14x14.5 mm. Težina: 0,75 g. Pol. kal.:
5.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63095.

198. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,68 g. Pol. kal.:
2.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63096.

199. Dim.: 15 mm. Težina: 0,74 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63097.

200. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,89 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63098.

201. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,73 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63099.

202. Dim.: 15 mm. Težina: 0,86 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63100.

203. Dim.: 16 mm. Težina: 0,93 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63101.

204. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,57 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63102.

205. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,74 g. Pol. kal.:
9.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63103.

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206. DOLENEC , RENGJEO
Dim.: 14.5x15 mm. Težina: 0,54 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63104.

207. DOLENEC , RENGJEO
Dim.: 16 mm. Težina: 0,57 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63105.

208. DOLENEC , RENGJEO
Dim.: 15 mm. Težina: 0,73 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63106.

209. DOLENEC , RENGJEO
Dim.: 15 mm. Težina: 0,56 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63107.

210. DOLENEC , RENGJEO
Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,67 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63108.

211. DOLENEC , RENGJEO
Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,65 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63109.

212. DOLENEC , RENGJEO
Dim.: 16x16.5 mm. Težina: 0,85 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63110.

213. DOLENEC , RENGJEO
Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,65 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63111.

214. DOLENEC , RENGJEO
Dim.: 16 mm. Težina: 0,71 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63112.

215. DOLENEC , RENGJEO
Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,76 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63113.

216. DOLENEC , RENGJEO
Dim.: 16 mm. Težina: 0,71 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63114.

217. DOLENEC , RENGJEO
Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,65 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63115.

218. DOLENEC , RENGJEO
Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,69 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63116.

219. DOLENEC , RENGJEO
Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,52 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63117.

220. DOLENEC , RENGJEO
Dim.: 16 mm. Težina: 0,96 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Odlično očuvan. 538:ZAG E63118.

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,68 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63119.

222. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,79 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63120.

223. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,88 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Odlično očuvan. 538:ZAG E63121.

224. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,77 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63122.

225. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,74 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63123.

226. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0,67 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Otkrhnut. 538:ZAG E63124.

227. Dim.: 16 mm. Težina: 0,75 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63125.

228. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,65 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63126.

229. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,75 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Odlično očuvan. 538:ZAG E63127.

230. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,66 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63128.

231. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,84 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63129.

232. Dim.: 16 mm. Težina: 0,75 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63130.

233. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,77 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63131.

234. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,80 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Izgreban. 538:ZAG E63132.

235. Dim.: 15 mm. Težina: 0,73 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63133.

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236. Dim.: 15 mm. Težina: 0,80 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63134.

237. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,68 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63135.

238. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,68 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63136.

239. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,68 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63137.

240. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,71 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63138.

241. Dim.: 15 mm. Težina: 0,82 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63139.

242. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0,53 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63140.

243. Dim.: 15 mm. Težina: 0,57 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63141.

244. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,86 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63142.

245. Dim.: 15 mm. Težina: 0,77 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Otkrhnut. 538:ZAG E63143.

246. Dim.: 15 mm. Težina: 0,78 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63144.

247. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,73 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63145.

248. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,74 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Otkrhnut. 538:ZAG E63146.

249. Dim.: 16.5 mm. Težina: 0,72 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63147.

250. Dim.: 16x16.5 mm. Težina: 0,73 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63148.

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,96 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63149.

252. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,81 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63150.

253. Dim.: 15 mm. Težina: 0,80 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63151.

254. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,66 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63152.

255. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,83 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63153

256. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,83 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63154.

257. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,73 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63155.

258. Dim.: 16 mm. Težina: 0,85 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63156.

259. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,77 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63157.

260. Dim.: 16.5x17 mm. Težina: 0,76 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63158.

261. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,81 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63159.

262. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,93 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63160.

263. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,89 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63161.

264. Dim.: 16 mm. Težina: 1,06 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63162.

265. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,78 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63163.

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,95 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63164.

267. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,74 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63165.

268. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 1,06 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63166.

269. Dim.: 15 mm. Težina: 0,78 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63167.

270. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,83 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Napuknut. 538:ZAG E63168.

271. Dim.: 16x16.5 mm. Težina: 0,60 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63169.

272. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,95 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63170.

273. Dim.: 15 mm. Težina: 0,83 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63171.

274. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,95 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63172.

275. Dim.: 15 mm. Težina: 0,79 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63173.

276. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,84 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63174.

277. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,79 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63175.

278. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,78 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63176.

279. Dim.: 15 mm. Težina: 0,82 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63177.

280. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,80 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63178.

281. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,67 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63179.

282. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,69 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63180.

283. Dim.: 16.5x16 mm. Težina: 0,72 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63181.

284. Dim.: 16 mm. Težina: 0,95 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63182.

285. Dim.: 16 mm. Težina: 0,92 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63183.

286. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,81 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63184.

287. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,64 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63185.

288. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,83 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63186.

289. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0,77 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63187.

290. Dim.: 16.5x15 mm. Težina: 0,86 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63188.

291. Dim.: 15 mm. Težina: 0,89 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63189.

292. Dim.: 16 mm. Težina: 0,85 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63190.

293. Dim.: 15 mm. Težina: 0,80 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63191.

294. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 1,01 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63192.

295. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,89 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63193.

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296. Dim.: 16 mm. Težina: 0,91 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63194.

297. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,81 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63195.

298. Dim.: 14.5x15 mm. Težina: 0,77 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63196.

299. Dim.: 16x16.5 mm. Težina: 0,76 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63197.

300. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,83 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63198.

301. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,91 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63199.

302. Dim.: 16 mm. Težina: 0,79 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63200.

303. Dim.: 15 mm. Težina: 0,85 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63201.

304. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,80 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63202.

305. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,88 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Napuknut. 538:ZAG E63203.

306. DOLENEC , RENGJEO

Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,89 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63204.

307. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,71 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63205.

308. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,87 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63206.

309. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,72 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63207.

310. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,75 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63208.

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,92 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63209.

312. Dim.: 16 mm. Težina: 0,65 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63210.

313. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,73 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63211.

314. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,93 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63212.

315. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,79 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63213.

316. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,83 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63214.

317. Dim.: 15x14.5 mm. Težina: 0,79 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63215.

318. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,81 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Otkrhnut. 538:ZAG E63216.

319. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,71 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63217.

320. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,98 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63218.

321. Dim.: 16 mm. Težina: 0,70 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63219.

322. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,76 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63220.

323. Dim.: 16 mm. Težina: 0,68 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63221.

324. Dim.: 16 mm. Težina: 0,81 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63222.

325. Dim.: 16 mm. Težina: 0,70 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63223.

311

312

313

314

315

316

317

318

319

320

321

322

323

324

325

326. Dim.: 16 mm. Težina: 0,85 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Napuknut. 538:ZAG E63224.

327. Dim.: 16 mm. Težina: 0,73 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63225.

328. Dim.: 16.5x16 mm. Težina: 1,03 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63226.

329. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,66 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63227.

330. Dim.: 16 mm. Težina: 0,82 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63228.

331. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0,83 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63229.

332. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,96 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63230.

333. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 1,04 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63231.

334. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,82 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63232.

335. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,82 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63233.

336. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,67 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63234.

337. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,77 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63235.

338. Dim.: 16 mm. Težina: 0,62 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63236.

339. Dim.: 16 mm. Težina: 0,92 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63237.

340. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,78 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63238.

341. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,64 g. Pol. kal.: 9.

Izlizan. 538:ZAG E63239.

342. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,78 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Otkrhnut. 538:ZAG E63240.

343. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,71 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63241.

344. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,69 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63242.

345. Dim.: 15 mm. Težina: 0,73 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63243.

346. Dim.: 15 mm. Težina: 0,84 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Odlično očuvan. 538:ZAG E63244.

347. Dim.: 15 mm. Težina: 0,67 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Odlično očuvan. 538:ZAG E63245.

348. Dim.: 16 mm. Težina: 0,88 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63246.

349. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,93 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Odlično očuvan. 538:ZAG E63247.

350. Dim.: 16 mm. Težina: 0,78 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63248.

351. Dim.: 16x17 mm. Težina: 0,81 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63249.

352. Dim.: 15.5x16.5 mm. Težina: 0,70 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63250.

353. Dim.: 15 mm. Težina: 0,85 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63251.

354. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,99 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63252.

355. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0,82 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63253.

341

342

343

344

345

346

347

348

349

350

351

352

353

354

355

356. Dim.: 16 mm. Težina: 0,79 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63254.

357. Dim.: 16 mm. Težina: 1,07 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Odlično očuvan. 538:ZAG E63255.

358. Dim.: 16 mm. Težina: 0,80 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63256.

359. Dim.: 15 mm. Težina: 0,77 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63257.

360. Dim.: 15 mm. Težina: 0,78 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63258.

361. Dim.: 15 mm. Težina: 0,97 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63259.

362. Dim.: 15 mm. Težina: 0,84 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63260.

363. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,74 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63261.

364. Dim.: 16 mm. Težina: 0,95 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63262.

365. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,72 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63263.

366. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0,71 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63264.

367. Dim.: 16 mm. Težina: 0,93 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63265.

368. Dim.: 15x16 mm. Težina: 0,89 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63266.

369. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,70 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63267.

370. Dim.: 16 mm. Težina: 0,71 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Otkrnut. 538:ZAG E63268.

356

357

358

359

360

361

362

363

364

365

366

367

368

369

370

371. Dim.: 16 mm. Težina: 0,77 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63269.

372. Dim.: 16 mm. Težina: 0,73 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Otkrnut. 538:ZAG E63270.

373. Dim.: 15x14 mm. Težina: 0,90 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63271.

374. Dim.: 15x14.5 mm. Težina: 0,82 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63272.

375. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,75 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63273.

376. Dim.: 16 mm. Težina: 0,51 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63274.

377. Dim.: 15 mm. Težina: 0,81 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63275.

378. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,85 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63276.

379. Dim.: 15 mm. Težina: 0,85 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63277.

380. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,71 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63278.

381. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,81 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63279.

382. Dim.: 16 mm. Težina: 0,78 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63280.

383. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,73 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63281.

384. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,79 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63282.

385. Dim.: 16 mm. Težina: 0,78 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63283.

371

372

373

374

375

376

377

378

379

380

381

382

383

384

385

386. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,82 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63284.

387. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,96 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63285.

388. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,81 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63286.

389. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,85 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63287.

390. Dim.: 15 mm. Težina: 0,92 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63288.

391. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,73 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63289.

392. Dim.: 14.5 mm. Težina: 0,61 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63290.

393. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,81 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Napuknut. 538:ZAG E63291.

394. Dim.: 16 mm. Težina: 0,92 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63292.

395. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,66 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63293.

396. Dim.: 15 mm. Težina: 0,84 g. Pol. kal.: 1 .

Kao gore. Napuknut. 538:ZAG E63294.

397. Dim.: 16x15 mm. Težina: 1,25 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Napuknut. 538:ZAG E63295.

398. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,72 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63296.

399. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,82 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63297.

400. Dim.: 16 mm. Težina: 0,79 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63298.

386

387

388

389

390

391

392

393

394

395

396

397

398

399

400

401. Dim.: 16 mm. Težina: 0,84 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63299.

402. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,76 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63300.

403. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,96 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63301.

404. Dim.: 16 mm. Težina: 0,82 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63302.

405. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,82 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63303.

406. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,70 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E 63304.

407. Dim.: 16.5x16 mm. Težina: 0,83 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63305.

408. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,86 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63306.

409. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,87 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63307.

410. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,80 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63308.

411. Dim.: 14.5x15 mm. Težina: 0,83 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63309.

412. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,82 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63310.

413. Dim.: 16 mm. Težina: 0,77 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63311.

414. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,74 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63312.

415. Dim.: 16.5x16 mm. Težina: 0,70 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63313.

401

402

403

404

405

406

407

408

409

410

411

412

413

414

415

416. Dim.: 14.5x15 mm. Težina: 0,79 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63314.

417. Dim.: 16.5x17 mm. Težina: 0,83 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63315.

418. Dim.: 15 mm. Težina: 0,84 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63316.

419. Dim.: 14.5x15.5 mm. Težina: 0,75 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63317.

420. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,98 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Odlično očuvan. 538:ZAG E63318.

421. Dim.: 16 mm. Težina: 0,75 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63319.

422. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,91 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63320.

423. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,57 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63321.

424. Dim.: 15 mm. Težina: 0,81 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63322.

425. Dim.: 14.5 mm. Težina: 0,53 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63323.

426. Dim.: 15 mm. Težina: 0,80 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63324.

427. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,63 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63325.

428. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,75 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63326.

429. Dim.: 14 mm. Težina: 0,58 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63327.

430. Dim.: 15 mm. Težina: 0,65 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63328.

431. Dim.: 15 mm. Težina: 0,74 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63329.

432. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,55 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63330.

433. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,81 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63331.

434. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,73 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63332.

435. Dim.: 16 mm. Težina: 0,74 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63333.

436. Dim.: 15 mm. Težina: 0,80 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63334.

437. Dim.: 15x15.5 mm. Težina: 0,74 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63335.

438. Dim.: 15.5 mm. Težina: 0,97 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63336.

439. Dim.: 15 mm. Težina: 0,70 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63337.

440. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,63 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63338.

441. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,76 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63339.

442. Dim.: 15.5x16 mm. Težina: 0,92 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63340.

443. Dim.: 16 mm. Težina: 0,63 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63341.

444. Dim.: 15 mm. Težina: 0,65 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63342.

445. Dim.: 15 mm. Težina: 0,68 g. Pol. kal.: 5.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63343.

431

432

433

434

435

436

437

438

439

440

441

442

443

444

445

446. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,68 g. Pol. kal.: 9.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63345.

447. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,71 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63346.

448. Dim.: 15.5 mm. Težina: 1,01 g. Pol. kal.: 11.

Kao gore. Korodiran. 538:ZAG E63347.

449. Dim.: 15.5x15 mm. Težina: 0,92 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63348.

450. Dim.: 16x15.5 mm. Težina: 0,67 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63349.

451. Dim.: 15x14.5 mm. Težina: 0,97 g. Pol. kal.: 12.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63350.

446

447

448

449

450

451

Niola Omodejev – oboli tip 1

Koprivničko - Križevačka, Podravske Sesvete, Mekiš, Zgruti

Istočna Europa, Hrvatska, Slavonija

1322. – 1324.

Banski denar/ obol, Zagreb, DOLENEC 63, RENGJEO 257

Srebro

Av.: REXSCL AONIA; Natpis počinje s lijeve strane. U polju se nalazi kuna u trku okrenuta na lijevu stranu; iznad i ispod po jedna rozeta sastavljena od jednog središnjeg i šest okolnih kružića.

Rv.: Unutar biserne kružnice dominira patrijarhalni križ sastavljen od patibuluma i dvije (jedne veće i jedne manje) poprečne grede ili antene. Pored gornjeg dijela križa, na lijevoj strani šesterokraka zvijezda; desno vodoravno položen polumjesec između čija se dva kraka nalazi kružić. Iz središta križa izlaze dva izdanka (po jedan sa svake strane) s kružićem ili bobicom na vrhu. Ispod veće poprečne grede, a lijevo i desno od patibuluma, dvije okrunjene glave okrenute jedna prema drugoj. Na vrhu patibuluma točka. Uz donju veću gredu nalaze se sigle O - O.

452. Dim.: 13 mm. Težina: 0,45 g. Pol. kal.: 1.

Pregledan. Kovan. Stalna izložba AMZ. (1967).
Porijeklo: Vanja Radauš. Datum: 1943. Izlizan.
538:ZAG E63351.

453. Dim.: 13 mm. Težina: 0,33 g. Pol. kal.: 7.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63352.

454. Dim.: 12.5x13 mm. Težina: 0,37 g. Pol. kal.: 3.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63353.

455. Dim.: 12.5x13 mm. Težina: 0,21 g. Pol. kal.: 2.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63354.

456. Dim.: 13x12 mm. Težina: 0,37 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63355.

457. Dim.: 13x12.5 mm. Težina: 0,35 g. Pol. kal.: 4.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63356.

458. Dim.: 13.5x13 mm. Težina: 0,29 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63357.

459. Dim.: 13x12 mm. Težina: 0,38 g. Pol. kal.: 8.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63358.

452

453

454

455

456

457

458

459

Niola Omodejev – oboli tip 2

Koprivničko – Križevačka, Podravske Sesvete, Mekiš, Zgruti

Istočna Europa, Hrvatska, Slavonija

1322. - 1324.

Banski denar/ obol, Zagreb, DOLENEC 63, RENGJEO 257

Srebro

Av.: REXSCL AONIIA; Natpis počinje s lijeve strane. U polju se nalazi kuna u trku okrenuta na lijevu stranu; iznad i ispod po jedna šesterokraka zvijezda.

Rv.: Unutar biserne kružnice dominira patrijahalni križ sastavljen od patibuluma i dvije (jedne veće i jedne manje) poprečne grede ili antene. Pored gornjeg dijela križa, na lijevoj strani šesterokraka zvijezda; desno vodoravno položen polumjesec. Iznad veće poprečne grede, uz patibulum dva kružića. Ispod veće poprečne grede, a lijevo i desno od patibuluma, dvije okrunjene glave okrenute jedna prema drugoj. Na vrhu patibuluma točka. Uz donju veću gredu nalaze se sigle O - O.

460. Dim.: 12.5 mm. Težina: 0,40 g. Pol. kal.: 1.

Kao gore. Dobro očuvan. 538:ZAG E63359.

461. Av. REXSCL...AVONI·E

Dim.: 12x12.5 mm. Težina: 0,30 g. Pol. kal.: 6.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63360.

462. Av. REXSCL...AVONI·E

Dim.: 13 mm. Težina: 0,32 g. Pol. kal.: 10.

Kao gore. Izlizan. 538:ZAG E63361.

Ivan Babonić (1316. – 1322.)

Koprivničko – Križevačka, Podravske Sesvete, Mekiš, Zgruti

Istočna Europa, Hrvatska, Slavonija

1316. – 1322.

Banski denar, Zagreb, DOLENEC 45, RENGJEO 214

Srebro

Av.: + mOnETAPEGISP(ro)SCLAVOnIA; Natpis počinje s lijeve strane, omeđen s dvije biserne kružnice. U polju se nalazi kuna u trku okrenuta na lijevu stranu; iznad i ispod po jedna šesterokraka zvijezda.

Rv.: Unutar biserne kružnice dominira patrijahalni križ na dvije stepenice sastavljen od patibuluma i dvije (jedne veće i jedne manje) poprečne grede ili antene. Pored gornjeg dijela križa, na lijevoj strani šesterokraka zvijezda; desno vodoravno položen polumjesec. Iz središta križa izlaze dva ljiljana (po jedan sa svake strane). Ispod veće poprečne grede, a lijevo i desno od patibuluma, dvije okrunjene glave okrenute jedna prema drugoj. Uz donju veću gredu nalaze se sigle K - I.

463. Dim.: 16x15 mm. Težina: 0,71 g. Pol. kal.: 4.

Pregledan. Kovan. Stalna izložba AMZ. (1967.).

Porijeklo: Vanja Radauš. Datum: 1943. Izlizan.

538:ZAG E63344.

Nepoznati ban

Koprivničko – Križevačka, Podravske Sesvete, Mekiš, Zgruti

Istočna Europa, Hrvatska, Slavonija

Banski denar/ obol, Zagreb

Srebro

Av.: REXSCL AONIIA; Natpis počinje s lijeve strane. U polju se nalazi kuna u trku okrenuta na lijevu stranu; iznad i ispod po jedna šesterokraka zvijezda.

Rv.: Unutar biserne kružnice dominira patrijarhalni križ sastavljen od patibuluma i dvije (jedne veće i jedne manje) poprečne grede ili antene. Pored gornjeg dijela križa, na lijevoj strani šesterokraka zvijezda; desno vodoravno položen polumjesec. Iznad veće poprečne grede, uz patibulum dva kružića. Ispod veće poprečne grede, a lijevo i desno od patibuluma, dvije okrunjene glave okrenute jedna prema drugoj. Uz donju veću gredu nalaze se sigle O - 2.

464. Dim.: 12 mm. Težina: 0,47 g. Pol. kal.: 11.

Pregledan. Kovan. Stalna izložba AMZ. (1967.).

Porijeklo: Vanja Radauš. Datum: 1943. Izlizan.

538:ZAG E63362.

464

KATALOG NAKITA⁴⁴

1 a. Koprivničko – Križevačka, Podravske Sesvete, Mekiš, Zgruti

Istočna Europa, Hrvatska, Slavonija

Kraj 12. i sredina 13. do 13./14. stoljeće

Sljepoočničarka s privjeskom u obliku ptica, karičicom i lančićima

Srebro s umetnutim staklom; Kombinacija filigrana, granulacije i iskucavanja

Visina: 31,3 cm. Težina: 22,94 g.

Pregledan. Stalna izložba AMZ. (1967). Porijeklo: Vanja Radauš. Datum: 1943. Vrlo dobro očuvana. 538:ZAG G-1039/1a

1 b. Koprivničko – Križevačka, Podravske Sesvete, Mekiš, Zgruti

Istočna Europa, Hrvatska, Slavonija

Kraj 12. i sredina 13. do 13./14. stoljeće

Sljepoočničarka s privjeskom u obliku ptica, karičicom i lančićima

Srebro s umetnutim staklom; Kombinacija filigrana, granulacije i iskucavanja

Visina: 28,8 cm. Težina: 22,19 g.

Pregledan. Stalna izložba AMZ. (1967). Porijeklo: Vanja Radauš. Datum: 1943. Dobro očuvana. 538:ZAG G-1039/1b

6a

1b

⁴⁴ Nakit je detaljno obradio Željko Demo u katalogu *Zlato i srebro srednjeg vijeka u Arheološkom muzeju u Zagrebu* te isti nije glavna tema ovog rada. Ovim putem zahvaljujem se gospodinu Igoru Krajcaru, fotografu Arheološkog muzeja u Zagrebu, na ustupljenim fotografijama nakita.

2. Koprivničko – Križevačka, Podravske Sesvete, Mekiš, Zgruti
Istočna Europa, Hrvatska, Slavonija
13. do 14. stoljeće.

Prsten pečatnjak s prikazom dvostrukog križa

Srebro; Kombinacija lijevanja i iskucavanja

Visina: 2,20 cm. Težina: 2,31 g.

Pregledan. Stalna izložba AMZ. (1967). Porijeklo: Vanja Radauš. Odlično očuvan. 538:ZAG G-1039/2

3. Koprivničko – Križevačka, Podravske Sesvete, Mekiš, Zgruti
Istočna Europa, Hrvatska, Slavonija
13. do 14. stoljeće.

Prsten pečatnjak s prikazom nepravilnog dvostrukog križa

Srebro; Kombinacija lijevanja i iskucavanja

Visina: 2,14 cm. Težina: 1,98 g.

Pregledan. Stalna izložba AMZ. (1967). Porijeklo: Vanja Radauš. Vrlo dobro očuvan. 538:ZAG G-1039/3

4. Koprivničko – Križevačka, Podravske Sesvete, Mekiš, Zgruti

Istočna Europa, Hrvatska, Slavonija

13. do 14. stoljeće.

Prsten pečatnjak s prikazom ptice

Srebro; Kombinacija lijevanja i iskucavanja

Visina: 1,97 cm. Težina: 1,21 g.

Pregledan. Stalna izložba AMZ. (1967). Porijeklo: Vanja Radauš. Napuknut. 538:ZAG G-1039/4

